

HAYMONIS

HALBERSTATENSIS EPISCOPI

COMMENTARIUM IN CANTINA CANTICORUM

(Ex editione Coloniensi anni 1529.)

Salomon, inspiratus divino Spiritu, composuit hunc libellum de nuptiis Christi et Ecclesiae, et quodammodo epithalamium fecit Christi et Ecclesiae, id est canticum super thalamos. Unde et Cantica canticorum vocavit hunc libellum, quia omnia cantica superexcellit. Sicut enim dicitur rex regum, et Dominus dominantium, et solemnitas solemnitatum, sic dicuntur Cantica canticorum ob excellentiam et dignitatem. Est autem in hoc obscurissimus iste liber, quia nullae ibi personae commemorantur, et quasi comico stylo compositus est.

CAPUT PRIMUM.

« Osculetur me osculo oris sui. » Desiderantis vox est Synagogae adventum Christi. Quasi diceret : Toties mihi adventum suum promisit per prophetas, veniat ergo jam, et osculetur me osculo oris sui, id est per se ipsum mihi loquatur. « Quia meliora sunt ubera tua vino. » Repente ad ipsum, cujus desiderio flagrabat, verba convertens, subdit : « Quia meliora sunt ubera tua, » etc. Per ubera Christi, dulcedo Evangelii intelligitur, quia eo veluti lacte nutritur infantia credentium. Vinum autem austeritatem legis significat ; sed ubera Christi meliora sunt vino, quia dulcedo Evangelii melior est austeritate legis. In lege enim nulla reservatur poenitentia, sed praecipitur ut qui peccat occidatur : Evangelium autem dicit : « Nolo mortem peccatoris, » etc.

« Fragrantia unguentis optimis. Unguenta sunt dona Spiritus sancti, vel etiam opiniones virtutum, de quibus Apostolus : « Christi bonus odor sumus. » « Oleum effusum nomen tuum. » Nomen tuum, o Christe, effusum est. Chrisma Graece, Latine unctio, unde Christus : nomen Christi ab unctione vocatum est. Solet enim Spiritus sanctus olei nomine appellari, juxta quod Psalmista ait : « Unxit te Deus tuus oleo, » id est Spiritu sancto. Hoc oleum effusum est, quando haec gratia, quam Christus singulariter habuit, data est omnibus electis : unde et a Christo Christiani dicuntur, participio nominis Christi. Et bene non stillatum, sed effusum oleum dicitur, quia abundanter haec gratia omnibus data est fidem Christi recolentibus. « Ideo adolescentulae dilexerunt te. » Adolescentulae dicuntur animae electorum, quia in baptismo reliquerunt sordes veteris hominis, et renovatae sunt in Christo. Bene autem feminino genere dicuntur, quia animae sanctorum quo majoris fragi-

litatis sibi consciæ sunt, eo amplius Christum diligunt. Vox Ecclesiae :

« Trahe me post te, curremus. » Hic est permutatio personae. Nam hactenus locuta est Synagoga, hic incipit loqui Ecclesia de gentibus : « Trahe me post te, curremus. » Quia (inquit) meam infirmitatem cognosco, et video me nihil meis viribus boni posse agere, tua gratia trahe me ad tui imitationem, vel etiam, cum caelum ascenderis, trahe me post te. « Introduxit me rex in cellaria sua. » Hic loquitur de Christo sponso suo ad animas fideles. Cellaria Dei sunt aeterna beatitudo, et supernae patriae gaudia, in qua introducta est jam Ecclesia per fidem et spem, quandoque introducetur per rem. « Exsultabimus et lætabimur in te. » De donis (inquit) tuis exsultabimus et lætabimur. Sed quia scimus hoc non nostri esse meriti, in te, non in nobis exsultabimus : hoc est quod Apostolus ait : « Qui gloriatur, in Domino gloriatur. » « Memores uberum tuorum super vinum, » id est, memores gratiae tuae et misericordiae tuae, qua salvati sumus. Ubera enim sunt ipsa gratia, qua salvati sumus. Recordantes etiam quia tu austeritatem legis uberibus doctrinae evangelicae temperare dignatus es. « Recti diligunt te. » Illi (inquit) qui recti corde sunt, diligunt te, id est, illi qui nihil suis meritis tribuunt, sed omnia tuae gratiae deputant. Nullus enim te diligit nisi rectus, et nullus est rectus nisi qui te diligit. Ecclesia de suis pressuris :

« Nigra sum, sed formosa, filiae Hierusalem. » Hic rursus loquitur Ecclesia ad sanctas animas : Nigra sum, quia persecutiones patior, sed formosa sum virtutibus, o filiae Hierusalem, id est animae fideles. Nigra sum, id est, deformis persecutionibus et ærumnis quas sustineo, sed formosa sum decore virtutum. Quomodo autem nigra sit, et quomodo formosa, ostendit cum subdit : « Sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis. » Ita enim distinguitur : Nigra sum sicut tabernacula Cedar, formosa sicut pelles Salomonis. Cedar filius Ismaelis fuit, qui interpretatur tenebrae. Ismaelitæ vero semper in tabernaculis habitare soliti sunt, et non habent domos. Dicit ergo Ecclesia se nigram esse sicut tabernacula Cedar, propter persecutiones quas patiebatur a filiis tenebrarum, quod interpretatur Cedar. Hinc Psalmista dicit : « Habitavi cum habitantibus Cedar, » id est, conversatus sum inter persecutores et peccatores infidelitate nigros. Formosam vero dicit se sicut pelles,

id est tabernacula Salomonis, qui pacificus interpretatur, quoniam digna erat visitatione et consolatione sponsi sui Christi inter angustias. Et sicut tabernacula ex pellibus mortuorum fiunt animalium, ita Ecclesia, tabernaculum videlicet Dei, ex his construitur qui seipsos cum vitiis et concupiscentiis mortificant.

« Nolite me considerare quod fusca sim, quia decoloravit me sol. » O animæ fideles et devotæ Deo, « nolite me considerare quod fusca sim, » id est quod tribulationibus afficiar, quod persecutionibus opprimar, « quia decoloravit me sol. » id est persecutionis fervor meum splendorem quodammodo obfuscavit. Ac sidiceret : Interiorem pulchritudinem meam cogitate, et illam attendite, non illam quam foris patior videor. Tale est quod et Apostolus dicit : Nolite deficere in tribulationibus meis pro vobis, quæ est gloria vestra. Non enim sunt condignæ passiones, etc. Sol autem in Scripturis multos habet sensus Aliquando significat ipsum Dei mediatorem et hominum unde scriptum est : « Vobis timentibus nomen meum orietur sol justitiæ, » id est Christus. Significat Ecclesiam sicut David dixit : « Fulgebunt justi sicut sol. » Aliquando fervorem persecutionis, sicut hic, et in Evangelio, ubi dicitur de semine quod acedit supra petram, et orto sole exæstuavit. Quod ipse Dominus aperit exponens. Facta autem persecutione propter verbum, scandalizantur. « Filii matris meæ pugnauerunt contra me, etc, usque, » Non custodivi. Unde cœperit hæc persecutio, ostendit cum subdit : « Filii matris meæ pugnauerunt, » etc. Vox est primitivæ Ecclesiæ. Synagoga mater est, cui per Prophetam dicitur : « Et vocaberis civitas fidelis et mater civitatum, filia Sion. » Hujus filii sunt Judæi, qui pugnauerunt contra Ecclesiam primitivam, quando excitaverunt persecutionem contra credentes, et omnes dispersi sunt per regiones Samariæ « Posuerunt me custodem in vineis. » Vineam una fuit primum Ecclesia Hierosolymis, sed ob Judaicam persecutionem dispersis credentibus omnibus, multæ vineæ factæ sunt, id est multæ Ecclesiæ constructæ per universum mundum Dicit ergo Ecclesia primitiva : « Posuerunt me (scilicet apostoli et doctores) custodem, » id est ut essem custos ecclesiarum. Unde et in Græco bene dicitur : « Disseminati sunt, » ubi nos legimus, « dispersi sunt. » Ad hoc enim divinitus dispersi sunt, ut plures Ecclesiæ fierent per universum mundum. « Vineam meam, id est unam illam Ecclesiam quæ in Hierosolymis fuit, non custodivi. Hoc non ad votum neque ad mentem est referendum, sed ad locum. « Non custodivi, » subaudis ut esset ibi ubi cœpit.

« Indica mihi quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie. » Vox Ecclesiæ est ad sponsum suum Christum : O sponse, quem diligit anima mea, id est quem tota mentis intentione diligo. Indica mihi ubi pascas, id est ubi oves tuas pascere facias; ipse est enim pastor bonus, sicut ipse dicit in Evangelio. « Indica mihi ubi pascas et ubi cubes, » id est requiescas, et hoc in meridie, id est in fervore persecutionis vel tentationis. Laborans enim Ecclesia in

persecutionibus, obsecrat sponsum suum ut ei dicatur in quorum mentibus requiescat. Nam cubare sponsi, requiescere est, sicut ipse dicit : « Super quem requiescit spiritus meus, » etc. Ne enim sancti æstuationis arescant, ipse in eorum cordibus cubat et requiescit atque ab omni fervore tentationum et persecutionum protegit. Quare hoc ? « Ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum. » Greges sodalium appellat conventicula hæreticorum, qui sodales Christi sunt, quia et ipsi greges suos pascunt. Id est sensus O sponse, indica mihi sanctos et electos tuos, ne forte offendam et incurram in hæreticos, putans te me ibi posse invenire. Hunc versum male hæretici distinguebant, tanquam sponsa interrogaret : Ubi pascas, ubi cubes ? et ipse responderet : B In meridie cubo et in australi parte.

« Si ignoras te, o pulchra inter mulieres, egredere et abi post vestigia gregum. » Vox sponsi ad sponsam suam Ecclesiam : Ac si diceret : Tu quereris te quasi a me derelictam, et persecutionum fervoribus denigratam nec consideras quod pulchra sis inter mulieres, id est non attendis virtutum spiritualium pulchritudinem, qua præ cæteris decoraris, licet tentationibus denigreris. Si ignoras ergo te, id est si hanc dignitatem et formositatem tuam non recognoscis, egredere de meo consortio, et abi post vestigia gregum ; hoc est, sequere et imitare doctrinam errantium hæreticorum, qui contempto vero pastore unius gregis, multos sibi coacervaverunt greges. « Et pasce hædos tuos. » id est peccatores et erroneos auditores juxta tabernacula pastorum, id est secundum dogmata hæreticorum. Unus enim pastor est Christus, qui unum habet gregem, id est unitatem catholicæ Ecclesiæ. Pastores vero multi sunt hæretici, qui gregem deceptorum hominum sibi aggregant quos diabolo pascunt : de quibus et Psalmista : « Sicut oves in inferno positi sunt. » Oves vocantur in hoc loco mali, non propter simplicitatem vel innocentiam, sed propter hebetudinem, quia nesciunt resistere pravæ doctrinæ, sed omnia quæ sibi imponuntur a pravis doctoribus, sustinent non bona patientia.

« Equitatu meo assimilavi te, amica mea, in curribus Pharaonis. » Equitatum suum appellat exercitum filiorum Israel, videlicet sexcenta millia, qui egressi sunt de Ægypto, et transierunt mare Rubrum. Equitatum autem suum illam multitudinem dicit, quia sicut auriga currui præest, ita Deus plebi præerat, protegens illam et defendens, et ad terram repromissionis introducens Huic summo equitatu assimilavit amicam suam, quoniam sicut ille populus per mare Rubrum salvatus est Pharaone demerso, ita Ecclesia gentium per baptismum de diaboli servitio liberata, et ad veram repromissionis terram et evangelicam libertatem introducta est, sicque quæ erat ancilla vitiorum facta est amica Christi, emundata et abluta per baptismum a sordibus peccatorum.

« Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis. » Turturis

natura est, ut si casu conjugem perdidit, alium ultra non requirat. Turturi ergo assimilatur Ecclesia, quia ex quo Christus mundum præsencia corporali deseruit, et cœlos petiit, Ecclesia in ejus amore tenacissime perseverat, nec recipit ullum adulterinum amatorem, quia contemnit mundum, et solius sponsi sui pulchritudinem mente contemplatur. Genis autem turturis genas Ecclesiæ comparat, quia in genis maxillæ verecundia apparet; et per hoc pudor et verecundia Ecclesiæ ostenditur, quia erubescit aliquid fœdum et quod sponso suo displiceat perpetrare. Et est sensus: Noli timere ne vageris per greges sodalium meorum, quia tanto te amoris mei pudore, et tanta verecundia donavi, ut certus sim te me non posse deserere, vel ad alienos deflectere. « Collum tuum sicut monilia. » Per collum Ecclesiæ doctores sancti designantur, nam per collum cibi reficiendo corpori ministrantur. Sermones etiam, quibus arcana mentium designantur, per colli fistulam egrediuntur. Sic doctores sancti et cibum nobis salutaris doctrinæ ministrant, et etiam secreta Scripturarum nobis manifestant. Hoc ergo collum Ecclesiæ quasi monile est, quia castæ doctrinæ gemmis et virtutum ornamentis sancti doctores decorant. Monile enim ornamentum est virginum vel matronarum.

« Murenulas aureas faciemus tibi, vermiculatas argento. » Murenulæ juxta litteram ornamentum sunt colli virginalis et puellaris, videlicet virgulæ auri perplexæ, intermixtis nonnunquam pulchra varietate subtilissimis argenti filis, et hoc est quod dicit, « vermiculatas argento, » id est in modum vermium terrenorum, quos lumbricos dicunt, distinctas. Murenulæ autem dicuntur a similitudine piscis marini, qui murena vocatur. Mystice, murenulæ sunt perplexa Scripturarum dogmata, et diversis sanctorum Patrum sententiis inter se conjuncta. Aurum quippe claritatem significat sensus spiritualis, argentum vero nitorem eloquii designat. Murenulas ergo aureas sponsus sponsæ suæ facit, cum Christus Ecclesiam suam doctrinis sanctorum Patrum sensu et eloquio fulgentibus instruit, atque ad illorum fidem et virtutem imitandam accendit. Notandum quod pluraliter dicit: « Faciemus tibi, » quasi enim Christus se personis doctorum conjungit, per quos ipsæ murenulæ concatenantur, ut illius Ecclesia exornetur.

« Dum esset rex in accubitu suo. » Vox sponsæ regem sponsum suum Christum dicit, qui per divinitatem suam omnia regit, et etiam secundum humanitatem de regia Davidis stirpe natus est. Accubitus regis fuit incarnatio ejus. Accumbere enim est recubare vel rediscumbere. Et tunc Christus accubuit, quando pro nostra redemptione se usque ad suscipiendam naturam nostram inclinavit. Et tunc, « nardus mea odorem suum dedit, » quia virtus Ecclesiæ magis enituit. Cum enim considerat Deum pro se hominem factum, amplius ad spiritualium virtutum studium et amorem sui Conditoris accenditur. Nardus enim fragrantiam virtutum spiritualium designat. Erant quidam ante incarnationem sancti

Dei. Sed sicut dictum est, sanctitas magis a tempore incarnationis Christi excrevit, et tunc quodammodo nardus Ecclesiæ, id est odor virtutum fortius dedit odorem suum. Juxta litteram, nardus herba est aromatica, crassa et fragili radice, folioque parvo et denso, cujus cacumina in aristas se spargunt. Hoc unguento Maria Magdalene pedes et caput Domini perunxisse in Evangelio legitur in domo Simonis.

« Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi: » Myrrhæ species est aromatica, qua mortuorum corpora condiuntur. Hoc loco passio Christi et sepultura designantur: nam depositum corpus Domini de cruce a Nicodemo et Joseph, myrrhæ et aloë conditum est, et involutum linteis cum aromatibus, ac sepulture traditum. Dicit ergo Ecclesia sponsa ejus: « Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi » factus est, quia propter me mortuus est et sepultus est. « Inter ubera mea commorabitur. » Nemo dubitat locum cordis inter ubera esse. Dicit ergo: « Inter ubera mea commorabitur. » Id est cordis mei memoria æternaliter habebitur, et nunquam tantorum ejus beneficiorum obliviscar sed sive in prosperis sive in adversis, recordabor ejus qui me dilexit, et mortuus est.

« Botrus Cypri dilectus meus mihi in vineis Engaddi. » Cyprus insula est ubi vites nobiles esse feruntur, maximos botros procreantes. Engaddi locus similiter esse fertur, habens arbusculas liquorem balsami desudantes. Loquitur ergo sponsa de resurrectione Christi sui sponsi: « Botrus Cypri dilectus meus mihi. » Ac si diceret: Sponsus meus, qui mortis amaritudinem pro me gustavit, et fasciculus mihi quasi myrrhæ fuit, in resurrectione sua factus est mihi botrus Cypri quando me gaudio suæ resurrectionis lætificavit. Vinum enim lætificat cor hominis; et hoc in vineis Engaddi, quia ex sua resurrectione quasi suavissimo balsami odore per universum mundum redoluit, et fragrantiam suæ fidei late dispersit. Engaddi autem fons hædi interpretatur, per quod significatur baptismus, et sacrificium in quo peccata omnia abluuntur; hædus namque peccatores significat. Baptismus ergo fons est hædi, quia peccatores suscepit sed immaculatos et mundatos ab omnibus peccatis reddit.

« Ecce tu pulchra es, amica mea. » Vox sponsi Christi ad sponsam suam Ecclesiam. Ecce tu pulchra es: » Bis eam repetit esse pulchram propter perfectionem operis et munditiam mentis. « Ecce tu pulchra es, » id est in bonis operibus perfecta es, sancte et pie et juste vivendo, secundum Apostolum. « Ecce tu pulchra es, » mundum et simplicem cordis habens intentionem, quia non propter terrena commoda vel mundi gloriam, solummodo Ecclesiis Dei placens bona operaris. « Oculi tui columbarum: » Columba simplicissima avis est, et per hanc, simplicitas atque innocentia Ecclesiæ figuratur: quasi enim oculos columbarum habet, quia ab omni fictione et simulatione se immunem custodit. Vel etiam oculos columbarum habet, quia scientiam divi-

narum Scripturarum casto et simplici intuitu intelligit, spirituales et divinos sensus in ea requirens; nam quoniam Spiritus sanctus in specie columbæ apparuit, recte doctrina cœlestis in oculis columbæ intelligitur.

« Ecce tu pulcher es, dilecte mi, et decorus. » Ac si diceret: Tu quidem me pulchram in opere et cogitatione esse dicis, sed ego omnem hanc pulchritudinem a te me credo habere et cognosco. Tu enim es pulcher et decorus, tu es fons totius boni, et quidquid boni habeo, tua gratia habeo. Pulcher autem et decorus dicitur, quia et divinitatis perpetuitate, et etiam susceptæ humanitatis dignitate mirabilis est. « Lectulus noster floridus. » Lectulus est qualiscunque tranquillitas, vel requies præsentis vite. Nam quasi in bello est Ecclesia, dum pro Christo diversa tolerat certamina, quasi vero in lectulo requiescit, cum aliquantula pace sibi concessa fruitur. Sed hic lectulus floridus est, hoc est, varietate virtutum quasi vernantibus floribus distincta est requies Ecclesiæ. Tunc enim liberius contemplationi divinæ insistit, tunc jejunia, vigiliis et cætera bonorum operum liberius exsequitur.

« Tigna domorum nostrarum cedrina, laquearia nostra cypressina. » Domus Ecclesiæ sunt conventicula per totum orbem diffusa. Tigna vero et laquearia sunt ipsæ personæ fidelium, ex quibus Ecclesia constat. Sed attendendum quod tigna ad munimentum sunt domus, laquearia ad ornatum. Ideoque per tigna designantur doctores, quorum doctrina fulcitur et sustentatur Ecclesia: per laquearia vero, sancti simplicitate gaudentes, qui suis virtutibus exornant Ecclesiam, non autem doctrina muniunt. Et hoc attendendum quod laquearia tignis affixa sunt, sic et vita fidelium in Ecclesia e doctoribus pendet, quia illorum doctrina instruitur et roboratur. Bene autem tigna cedrina et laquearia cypressina dicuntur. Nam utræque arbores imputribilis naturæ sunt, sanctos designantes, qui immarcescibili desiderio flagrant amore sui Conditoris, et contemptis transitoriis ad æterna festinant. Cedrus etiam serpentes odore suo fugat, sic sancti doctores demones vel hæreticos fragrantia doctrinæ suæ repellunt.

CAPUT II.

« Ego flos campi et lilium convallium. » Postquam sponsa qualem domum ipsa et sponsus ejus habeant ostendit, ipse quoque sponsus de se qualis sit ostendit dicens: « Ego flos campi, » etc., videlicet quia odorem meæ virtutis per latitudinem totius mundi diffundo. Ego flos, id est Deus mundi. Sicut enim campus floribus adornatur et vernat, ita totus mundus Christi fide et notitia decoratur. Sum etiam lilium convallium, quia illis mentibus præcipue meam gratiam tribuo, quæ nullam in se spem habentes, mihi se humili devotione submittunt. Convalles significant mentes humiles, quarum lilium Christus est, quia pulchritudo humilium mentium ipse est qui

dixit: « Discite a me quia mitis sum et humilis corde. » Potest et hoc quod dicit, « Ego sum flos campi, » ad incarnationem referri. Campus enim non aratur, non scinditur, non ullo vomere prosulcatur. Dicit ergo: « Ego sum flos campi: » id est filius virginis. Non ergo ruris, sed campi florem se vocat, quia virginæ carnis fructus est, secundum vaticinium Isaïæ: « Egredietur Virga de radice Jesse. » Lilium convallium est idem Christus, hoc est, filius humilium parentum. Convalles enim humiles et parentes ejus significant. Veniens enim Dei Filius in mundum, non solum homo fieri dignatus est, sed etiam pauper homo pro nobis: nec divites, sed pauperes elegit habere parentes, ut particeps factus paupertatis nostræ, divitiarum et gloriæ suæ nos participes faceret.

« Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. » Videns sponsam suam ad requiem festinare, et labores fugere, ac per quietem præsentis temporis ad æternam beatitudinem tendere, se per pressuras et labores hujus sæculi illuc pervenire debere: « Sicut (inquit) lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. » Spinæ, quæ pungunt et lacerant, significant perversos quosque vel intra Ecclesiam, vel extra Ecclesiam. Et est sensus: Sic tibi vivendum est, et sic parata esse debes contra omnia adversa, sicut lilium inter spinas est et tamen florere et gratum odorem ex se emittere non cessat, sic amica mea inter filias; quia non solum ab his qui extra Ecclesiam sunt, mala pateris, verum etiam ab illis qui regenerati per baptismum in filiationem Dei venisse videntur. Et nota quod se superius sponsus lilium appellavit convallium, nunc sponsam suam dicit quasi lilium inter spinas, quia ipse qui vere est lilium, per gratiam facit Ecclesiam suam esse lilium, candidam videlicet virtutibus, vel ab omni vitiorum labe immunem.

« Sicut malus inter ligna silvarum, sic dilectus meus inter filios. » Nunc sponsa laudata a sponso, vicem ei reddit, et dicit qualis quoque ipse sit. « Sicut malus, » inquit, etc. Sicut malus pulchritudinem habet pomorum, et gratum odorem inter agrestia ligna silvarum, ita et mediator Dei et hominum homo Christus Jesus speciali refulget gratia inter filios, id est inter electos. Ipse enim Dei Filius per naturam, reliqui electi per gratiam potestate ab unico Filio Dei ut sint filii Dei. Hinc Joannes: « Vidimus gloriam ejus gloriam quasi Unigeniti a Patre. » Non qualemcunque, sed quasi Unigeniti a Patre. « Sub umbra illius quem desiderabam sedi: » quia in ejus protectione confido, et ab eo inter adversa gubernari spero. Umbra enim Christi protectio est divinitatis, quia electos tuetur et defendit. « Et fructus ejus dulcis gutturi meo; id est divinitatis contemplatio, qua me satiari confido: hoc est enim sanctorum expectatio, hoc præmium et satiety, visio Conditoris sui. Desiderat ergo umbram Conditoris sui Ecclesia, quia protectionem illius exoptat inter præsentis vite adversa. « Fructus illius dulcis gutturi meo est, »

quia exspecto perfrui specie visionis illius, et satiari A
dulcedine charitatis illius.

« Introduxit me rex in cellam vinariam, ordinavit in me charitatem. » Cella vinaria est Ecclesia, in qua est vinum evangelicæ doctrinæ. In hanc ergo cellam amica sponsi introducit, quando ex omnibus gentibus in unam Ecclesiam fideles adunantur. Ordinavit (inquit) in me charitatem. Inter omnes primatum tenet charitas, quia in ipsa subsistit Ecclesia. Charitas ergo in Ecclesia ordinatur, quia non temere nec confuse, sed ordinate tenenda est. Deus enim diligendus est super omnia toto corde, tota anima, totis viribus, omni mente. Proximus diligendus est denique sicut se unusquisque diligit. Nam confundere vult charitatem, quæ proximi charitatem Dei dilectioni præponit. De quibus Dominus in Evangelio : « Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus. » Vel etiam « ordinavit in me charitatem, » id est, ipse prior me dilexit, deinde qualiter eum diligere deberem docuit. Unde ipse dicit : « Non vos me elegistis, sed ego elegi vos. » Et Joannes dicit : « Diligamus Deum, quoniam ipse prior dilexit nos »

« Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo. » Postquam Ecclesia vel anima Deo dilecta in se charitatem ordinatam dixit, qualiter velit requiescere, vel in quo lecto cum dilecto sponso suo pausare, ostendit dicens : « Fulcite me floribus » etc. Alloquitur animas jam perfecte divino amori inhærentes. Per flores, initia sanctæ conversationis intelliguntur : per mala vero, perfecta bonorum operum exempla. Et est sensus : O sanctæ animæ, quæ dilectioni Conditoris vestri inhæretis fulcite me bonorum operum exemplis, et qualiter in exordio virtutum vel in profectu, vel in perfectione bonorum operum vixeritis ostendite, quia amore langueo. Tunc enim anima amore Dei languet, quando ejus dilectioni nihil præponit, imo quasi ad sæcularia opera languida et imbecillis efficitur, nihilque eam delectat nisi meditatio cœlestium et contemplatio Conditoris sui.

« Læva ejus sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me. » Cum (inquit) in tali lecto jacuero, læva ejus, id est sponsi, erit sub capite meo. Per lævam, præsentis temporis prosperitas, vel etiam D
dona Dei intelliguntur, quæ sanctis in præsentem conferuntur ; per dexteram vero, cœlestis patriæ beatitudo accipitur. Læva ergo sponsi sub capite sponsæ, quia hæc omnia dona ad hoc percipit Ecclesia, ut per hæc discat suspirare ad æterna. Dextera vero sponsi eam amplexatur, quia tota intentio Ecclesiæ vel animæ fidelis hæc est, ut ad æternam beatitudinem quandoque perveniat, et spe sui Conditoris gaudet. Et bene læva prius sub capite, post sponsi dextera eam amplectitur, quia ad amplexus æternæ beatitudinis non poterit pervenire, nisi hic mysteriorum cœlestium et donorum divinorum studeat esse particeps.

« Adjuro vos, filiæ Hierusalem, per capreas cer-

vosque camporum, ne suscitatis neque evigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit. » Vox sponsi adjurantis filias Hierusalem, id est amicas æternis desideriis intentas, et visionem pacis requirentes, ne quiescentem suam animam suscitent et inquietent. « Adjuro vos, » etc. ; hoc est, animam divinæ contemplationi deditam, orationibus vel lectionibus divinis occupatam, inquietare et ad exteriora opera suscitare ne velitis ; « donec ipsa velit, » hoc est donec, expleto contemplationis tempore, admonente corporis fragilitate, ipsa velit suscitari a somno internæ quietis et ad temporalia agenda procedere. Videamus autem per quid adjuret filias Hierusalem, per capreas videlicet cervosque camporum. Capreæ et cervi munda animalia sunt, serpentibus et venenis inimica. Significant virtutes sanctorum, quæ munditia spirituali refulgent, et venena fraudis diabolicæ non solum cavent, sed etiam insectantur, et ad nihilum redigunt. Et est sensus : Adjuro vos, filiæ Hierusalem, per virtutes vestras, quas divina gratia vobis collatas gaudetis, ut animam contemplationi meæ deditam non inquietetis, donec contemplationis hora finita, ipsa aliud quid agere velit.

« Vox dilecti mei, » vox Ecclesiæ. « Vox dilecti mei, » subaudis hæc est. Lætabunda enim Ecclesia quod tantum diligatur a sponso, ut etiam filias Hierusalem pro illa adjuret, ut non eam quiescentem inquietent, dicit : Hæc est vox dilecti mei pro me loquentis. Quem desiderans videre dilectum, sed non valens, annectit : « Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles. » Montes et colles intelliguntur perfecti quique sanctæ conversationis, sublimiter a terrenis sublevati, et quasi camporum planitiem melioris vitæ meritis excedentes. De his montibus Isaias dicit : « Erit mons domus Domini præparatus in vertice montium, et elevabitur super colles. » Loquitur ergo sponsa de dilecto suo : « Ecce iste venit saliens in montibus, et transiliens colles. » hoc est, etiam secundum humanitatem omnium sanctorum excellentiam, omnem contemplationis divinæ puritatem excedens. Nec stare in montibus, sed transilire dicitur, quia etsi ad horam per internam inspirationem cor sanctorum visitat, subito tamen recedit, ut eos in sui dilectionem accendat. Potest etiam ad incarnationem Christi referri, qui veniens quosdam saltus dedit, quia de cœlo venit in uterum Virginis, de utero Virginis in præsepe, de præsepi in baptismum, de baptismo in crucem, de cruce ad sepulcrum, de sepulcro ad cœlum. Hinc Psalmista : « Exsultavit ut gigas ad currendum, » etc.

« Similis est dilectus meus capreæ hinnuloque cervorum. » Capreæ et cervi, quamvis in sua natura multa hæc eant quæ allegoricis sensibus convenient, hoc habent tamen singulare, quod in planioribus non morantur, sed in arduis et excelsis locis quosdam saltus dare solent. Recte ergo his assimilatur Christus, propter subtilem contemplationem, et quia nullo intellectu divinitatis ejus majestas comprehendi potest. Non autem cervis, sed capreis assimilatur, mi-

noribus videlicet animantibus, propter humilitatem incarnationis suæ, quia non solum homo fieri, sed humilis homo fieri dignatus est. Hinnulo autem cervorum similis dicitur, quia secundum humanitatem de cervis, hoc est, de patriarchis duxit originem; vel etiam propter varietatem virtutum et innocentiam, hinnulo cervorum comparatur. « En ipse stat post parietem nostrum. » Paries, mortalis nostra conditio appellatur, quia quodammodo inter nos et Deum quasi crassus quidam paries constitutus, non permittit nos ejus contemplatione perfrui. Namque primus homo ita conditus est, ut visione et alloquio Dei frueretur; sed postquam peccavit, appositus est quidam paries, ipsa videlicet mortalitas, qua prægravamur. Nam (ut Sapiens dicit) « corpus quod corrumpitur aggravat animam, et deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. » Sponsum ergo suum, quem superius capreis vel hinnulis cervorum comparavit, nunc dicit post suum parietem stare, quia Christus aliquando vicinus fit, cum se quantum humana mens capere potest, contemplari permittit; aliquando vero elongatur, et quasi caprea vel cervus quibusdam saltibus effugit. Quia ergo paries oppositus erat inter nos et ipsum, nec videre illum poteramus, dignatus est in ipso pariete facere fenestras et cancellos, per quos utcumque sentiri utcumque perspicari possit. Unde et sequitur: « respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos. » Quasi enim fenestræ et cancelli in pariete fiunt, cum ipse sua gratia se contemplari permittit, licet in speculo et ænigmatibus. Potest et hoc quod dicit, « Ipse stat post parietem nostrum, » ad humanitatem ejus referri; quasi enim post parietem nostrum stetit, cum carnem nostram sibi apposuit, in qua divinitas ejus latuit. Quod vero sequitur: « respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos, » hoc ad divinitatem ejus refertur. Ille enim qui per fenestras vel cancellos intuetur, cuncta quæ foris aguntur videt, et ipse a nemine videtur, et omnia scrutatur, ipse investigari et comprehendi non potest.

« Et dilectus meus loquitur mihi, » ad prædicandum hortatur me, dicens: « Surge, propera, amica mea, columba mea, formosa mea, et veni. » Vox sponsi ad publicæ operationis studia provocantis. « Surge, propera, amica mea, » per fidem et dilectionem; « columba mea, » per innocentiam et simplicitatem; « formosa » per virtutum pulchritudinem, festina « et veni. » Ac si diceret: Surge de strato tuo illo dulcissimo, hoc est de quiete, in qua soli mihi placere in psalmis, hymnis et orationibus desideras, festina « et veni, » id est festina utilitatem proximorum, ut illos quoque per prædicationis officium et honorum operum exemplo tui imitatores facias, et ad salutem perducas. Et notandum quod superius filias Hierusalem adjurabat ne excitarent neque evigilare facerent dilectam: hic vero ipse eam suscitatur et surgere ad laborem hortatur, quia omnia tempus habent, et omni rei tempus est sub cælo, tempus contemplationis, tempus etiam actionis. Alio enim

A tempore debent sancti prædicatores divinæ contemplationi insistere, et mentem suam cælesti quiete oblectari; alio vero tempore per charitatem debent curam proximorum agere, et eis bonorum operum exempla præbere, ac divinæ contemplationis doctrinam impendere.

« Jam enim hiems transiit, imber abiit et recessit. » Hiemis et imbris nomine, asperitas infidelitatis exprimitur, quæ totum mundum tenebat usque ad adventum Christi. Dicit ergo sponsus: « Surge, amica mea, et veni, quia hiems transiit, » sole justitiæ apparente, et imber infidelitatis recessit, ac serenitas veræ fidei in mundum resplenduit. Tale est quod Apostolus ait: « Nox præcessit, dies autem appropinquavit. »

B « Flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis advenit. » Finita hieme et imbre flores apparuerunt, decor videlicet virtutum et pudicitiae, et transeunte asperitate infidelitatis, verna fidei successit temperies. « Tempus putationis venit, » hoc est purgationis sanctorum. Putatio enim vinearum sanctorum significat purgationem, quæ in Christo et per Christum est; de quo ipse: « Ego sum vitis, vos palmites. » « Vox turturis audita est in terra nostra. » Hoc est vox prædicantium apostolorum. Turtur enim avis est; et quoniam in excelsis semper arboribus morari solet et nidificare, apostolos vel cæteros doctores significat, qui possunt dicere: « Nostra conversatio in cælis est. » Quod etiam gemitum pro cantu habet, sanctorum ploratum significat, qui suos ad fletum et lamenta hortantur, dicentes: « Miseri estote et lugete, » vel, « luctus vester in gaudium convertetur. » Vox turturis audita est in terra nostra; id est vox prædicantium apostolorum in terra nostra, hoc est in Ecclesia. De qua Psalmista: « Domini est terra et plenitudo ejus. »

C « Ficus protulit grossos suos. » Ficus Synagogam significat, grossi autem dicuntur primitivæ et immaturæ ficus, inhabiles ad edendum, qui ad pulsum venti facile cadunt. Voce turturis insonante, ficus protulit grossos suos, quia apostolis prædicantibus emergerunt multi de Synagoga Judæorum, qui in Christum crederent, et tamen legem carnaliter observare vellent, magisque auctoritate legis delectarentur quam dulcedine Evangelii, volentes circumcisionem, sabbatum et alia legis præcepta juxta litteram observare. De quibus Apostolus dicit: « Æmulantur vos non bene sed volunt vos circumcidi, ut in carne vestra gloriantur. » Vineæ florentes dederunt odorem. » Postquam vox turturis audita est, postquam ficus protulit grossos suos, vineæ florentes dederunt odorem; quia multitudo Ecclesiarum per latitudinem orbis diffusa est, quæ flores virtutum et odorem bonæ opinionis late de se spargerent, « Surge, propera, amica mea, speciosa mea, et veni. » Noli (inquit), sponsa mea, quam mihi per fidem et dilectionem amicam feci, otioso tempore lentescere, sed surge et veni, et exempla virtutum foris proximis ostende.

« Columba mea, in foraminibus petrae. » Si petra est Christus, juxta quod Apostolus ait, « Petra autem erat Christus, » foramina petrae sunt vulnera quae pro salute nostra in cruce suscepit, fixurae videlicet clavorum et lanceae percussura: In his ergo foraminibus columba, id est Ecclesia, moratur, quia totam spem salutis suae in passione sui Redemptoris constituit. Ibi ab insidiis malignorum spirituum quasi a raptu accipitris secunda delitescit, ibi nidificat, id est fetus bonorum operum congerit. « In caverna maceriae. » Maceriae ex siccis lapidibus ad munimenta vinearum solent fieri, ad repellendas vulpes vel caeteras nocivas bestiolas. Per maceriam ergo significatur caelestium custodia virtutum, angelicum videlicet praesidium, sicut Isaias de Domini vinea ait: « Et maceriam circumdedit, et circumfodit vineam. » In caverna ergo maceriae moratur, quia praesidio angelorum undique circumdatur, et a tentationibus diaboli custoditur. « Ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis, quia vox tua dulcis, et facies tua decora. » Tu (inquit) dilecta mea, quae in lecto contemplationis dulcissime quiescis, veni et ostende mihi faciem tuam: id est a secreto quietis egredere ad publicam actionem, et pulchritudinem bonorum operum tuorum aliis ad exemplum demonstra. « Ostende mihi » dicit: quasi enim Deo faciem suam ostendit Ecclesia, cum proximis ad utilitatem et profectum per virtutum opera, quantum intrinsecus habeat pulchritudinem, demonstrat. Hoc est quod Dominus dicit in Evangelio, « Videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum qui in caelis est. » « Sonet vox tua in auribus meis. » Vox videlicet praedicationis vel divinae laudis, qua alios facias proficere. In auribus enim Domini vox Ecclesiae sonat, cum per praedicationem ex multorum conversione delectatur Deus. Bene autem dicit: « Ostende mihi faciem tuam, » et vox tua non aliena; tuam videlicet faciem mihi ostende, quam in baptismo tibi dedi, quando mundavi te ab omni peccato. « Vox tua, dicit, in auribus meis sonet. » ut ex sincera intentione dilectionis meae procedat, ut non propter aliud praedices nisi propter me.

« Capite nobis vulpes parvulas, quae demoliuntur vineas, nam vinea nostra floruit. » Vox sponsi praecipientis sponsae suae et filiabus Hierusalem, sanctis videlicet doctoribus vel animabus fidelibus. « Capite (inquit) nobis vulpes parvulas. » Vulpes est dolosum animal et fraudulentum, in cavernis et specubus habitans, nec recto, sed tortuoso incedens itinere: ideoque designat haereticos vel schismaticos, qui demoliuntur vineas, hoc est Ecclesiam Dei, plebem videlicet fidelium, lacerare et decipere non cessant. Praecipit ergo ut parvulas vulpes capiant, id est, ut haereticam pravitatem in ipso initio debellare et destruere non cessent, ne robusta facta fortius impugnet. « Nam vinea nostra floruit, » id est Ecclesia per universum mundum flores virtutum emisit. Et nota quia cum superius vineas pluraliter dixerit,

A modo dicit singulariter, « vinea nostra floruit, » quia ex multis Ecclesiis una est electa Ecclesia.

« Dilectus meus mihi, et ego illi, qui pascitur inter lilia, donec aspiret dies, et inclinentur umbræ. » Vox sponsae, « dilectus meus mihi, » subaudi societur vinculo charitatis et amoris, et ego illi conjungar et consocier vicissitudine mutuae dilectionis. Et « dilectus meus, » subaudis det verba exhortationis et divinae promissionis, « et ego, » subaudis ostendam illi faciem meam. Vel etiam dilectus meus dignetur mihi conjungi glutino charitatis, et ego illi conjungar vinculo dignae obedientiae, obtemperans praecipis ejus qui pascitur inter lilia, hoc est delectatur et jucundatur inter candidas et odoriferas virtutes sanctorum. Et notandum quod superius « liliam » singulariter dicitur, hic vero pluraliter « lilia, » quia multae sunt virtutes sanctorum, una tamen fides est et una charitas, quibus praecipue Deus delectatur. Sive etiam, « pascitur inter lilia, » hoc est suavissime delectatur inter virgineos choros Candor enim liliorum recte munditiae virginali comparatur. « Donec aspiret dies, » hoc est donec transeant nubila praesentis vitae, et appareat dies, hoc est veniat claritas sempiternae beatitudinis. Et est sensus, Dilectus meus mihi praestat auxilium, et ego illi dignam praebere obedientiam, qui virtutibus sanctorum delectatur, quousque transcurra nocte praesentis vitae, in qua per speculum et aenigma cernitur, appareat dies supernae claritatis, ut facie ad faciem videatur.

C « Revertere, similis esto, dilecte mi, capreae aut hinnulo cervorum super montes Bethel. » Vox Ecclesiae sponsi sui speciem desiderantis. O dilecte mi, qui de lecto meo me surgere praecipis, et ut tibi faciem meam ostendam hortaris, revertere, hoc est claritatem divinitatis tuae me speculari permittite, et hoc quod mihi perfecte promittis in alia vita, beatitudinem videlicet tuam, in hac adhuc peregrinatione me saltem in figura et aenigmatate habere permittite. « Similis esto capreae aut hinnulo cervorum super montes Bethel. » Jam dictum est superius quod capreae campos despiciunt, et ad alta montium enituntur. Christus ergo capreis comparatur, quia secundum carnem resurgens a mortuis, caelorum alta petiit; hinnulus vero cervorum vocatur, hoc est filius antiquorum patrum. Cervi enim sunt patriarchae et prophetae, de quibus Christus carnis duxit originem. Fertur hinnulus hanc habere naturam, ut fervente sole opaca et umbrosa loca requirat, in quibus ab aestu protegatur: sic et Christus in eorum mentibus requiescit, qui rore Spiritus sancti ab aestibus carnalium voluptatum temperantur. Ac si diceret. O dilecte, revertere, hoc est saepius me tua visitatione illustrando laetifica, qui per carnem quam assumpsisti, jam caelorum sublimia penetrasti. Montes autem Bethel mentes sanctorum significant, a terrenis per superna desideria elevatas. Nam Bethel domus consurgens, vel domus vigiliarum, vigiles mentes sanctorum significat, quae ad desideranda superna consurgunt, et ad ea percipienda invigilant,

habentes in se Deum habitatorem, qui dicit per Prophetam : « Inhabitabo in illis et inambulabo. » Super ergo montes Bethel dilectus similis est capreae vel hinnulo cervorum, quia illas visitare dignatur quæ Domus Dei esse student.

CAPUT III.

« In lectulo meo per noctes quæsi quem diligit anima mea, quæsi illum, et non inveni. » Vox Ecclesie de gentibus congregatæ In lectulo (inquit) meo cum adhuc in infidelitatis et ignorantie tenebris posita essem, quæsi quem diligit anima mea. Multi enim philosophorum Deum ignorantes, studio tamen summo illum requirebant, per creaturam Creatorem cognoscere volentes; sicut Pilato, qui in Timæo multa de anima disputavit, et sicut Aristoteles, So-

crates et cæteri, qui omne vitæ suæ tempus in studiis exquirendæ veritatis expendebant. « Quæsi illum, et non inveni. » Non enim per mundanam sapientiam Deus cognosci potuit.

« Surgam et circuibo civitatem, per vicos et plateas quæram quem diligit anima mea. Quæsi illum, et non inveni. » Exsurgam inde de strato corporis et carnalis delectationis, et circuibo civitatem hujus mundi, maria ac terras paragrando. « Per vicos et plateas quæram quem diligit anima mea, » hoc est, per lata itinera gradientes hujus sæculi, et suis voluptatibus deditos aspiciam, si forte in illis dilecti mei vestigia aspiciam. Hoc cum de multis dici possit, præcipue tamen in illo eunucho impletum est qui a sinibus terræ venit Deum cæli Hierosolymis adorare, quem Philippus invenit, eique Christum in prophetia Isaie ostendit. Hoc quoque in Cornelio adimpletum est, qui adhuc paganus et ignorans Deum, eleemosynas faciebat, et orationibus vacabat, quem Petrus cum domo sua baptizavit. Et erat adhuc difficultas inventionis, et dicit : « Quæsi, et non inveni. »

« Invenierunt me vigiles, qui custodiunt civitatem. » Vigiles sunt sancti et cæteri doctores Ecclesie, qui civitatem, id est sanctam Ecclesiam, custodiunt, et ab insidiis infidelium hostium defendunt. Quos interrogat « Num quem diligit anima mea vidistis? » Quasi vigiles Ecclesia interrogat, cum intenta aure eorum prædicationem percipit.

« Paululum cum pertransissem eos, inveni quem diligit anima mea. » Pertransire vigiles est eorum dicta et doctrinam diligenter perscrutari. Solemus namque dicere : Transcurri librum legens, vel pertransivi. Cum inquit) pertransissem eos, inveni quem diligit anima mea Quia cum sollicita meditatione dicta vel scripta sanctorum requirimus, statim dilectum invenimus, quia Dominum in eorum dogmate reperimus. Potest et sic intelligi : Cum pertransissem eos, inveni quem diligit anima mea, hoc est, cum intellixissem Christum omnem sublimitatem et gratiam superare, tunc inveni quem diligit anima mea, hoc est, tunc vere intellexi quantum ipse a cæterorum sanctorum meritis distet. « Tenui

A eum, nec dimittam donec introducam illum in domum matris meæ et in cubiculum genitricis meæ; » hoc est, ardentissima fide et devotione illi inhæsi. « Nec dimittam, » sed in ejus amore et fide perseverabo, » donec introducam eum in domum matris meæ, et in cubiculum genitricis meæ; hoc est, donec illum Synagogæ, quæ est mater mea spiritualiter, prædicem, et eam quoque ad ejus fidem perducam. Hoc fiet in die judicii, quando (ut ait Apostolus) « plenitudo gentium introierit, tunc omnis Israel salvus fiet. » Tantum ergo sibi de charitate sponsi sui Ecclesia promittit, ut etiam se credat Synagogam posse convertere. Quod autem dicit, « Donec introducam illum, » non est putandum quod tunc relictura sit illum, cum in cubiculum matris introduxerit, sed *Donec* pro sempiterno ponitur, id est semper illi inhærebo, semper in ejus fide et dilectione perseverabo. Tale est in psalmo : Ita « oculi nostri ad Dominum Deum nostrum donec misereatur nostri. » Nunquid postquam nostri misertus fuerit, non erunt oculi ad eum? Utique erunt.

« Adjuro vos, filiæ Hierusalem, per capreas cervosque camporum, ne suscitatis neque evigilare faciatis dilectam, quoadusque ipsa velit. » Bis repetitur iste versiculus : nam jam superius dictum est, sed supra ad Ecclesiam primitivam de Judæis collectam pertinet, hic vero ad Ecclesiam de gentibus congregatam, et amoris vinculo Christo copulatam. Una enim eademque cura est Deo de sanctis, qui vel in circumcissione, vel etiam tempore baptismatis, coruscante gratia Evangelii, illi placuerunt. Quia vero iste versiculus superius expositus est, jam videndum est quare veluti dormientem inducat Ecclesiam, unde et adjurat filias Hierusalem, ne eam excitent, cum paulo superius non dormientem vel quiescentem sed studio laboriosissimæ inquisitionis insistentem, quia sponsum inquirebat, introducat. Si ergo requirebat sponsum, quomodo requiescebat? Sed dulcissimus et suavissimus somnus est Christum quærere. Dormit ergo Ecclesia, et Christum quærit, dormit videlicet a desideriis terrenis, ab actibus sæculi, vigilat autem et requirit sponsum, quia ejus contemplationi inhæret, cum solum desiderat, ad illum pervenire contendit. Adjurat ergo sponsus filias Hierusalem, animas videlicet desideriis supernæ patriæ inhærentes, ne illam excitent ab hoc somno suavissimæ quietis et contemplationis donec ipsa velit somnus autem merito mors appellatur, quia sicut dormiens a visibilibus oculos claudit, et invisibilia contemplatur, ita is qui divinæ contemplationi insistit, quasi alienus est et dormit exterioribus, sola spiritualia et cœlestia videt. Nec mirum si amor somnus vocatur, cum in sequentibus mors amor appelletur : « Fortis est ut mors dilectio. » Cum autem dicit : « Donec ipsa velit, » ostendit Ecclesiam de gentibus voluntarie se præparaturam et ad labores et persecutiones pro Christo perferendas.

« Quæ est ista quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ et thuris et uni-

versi pulveris pigmentarii? » Vox filiarum Hierusalem, id est sanctorum primitivæ Ecclesiæ admirantium pulchritudinem Ecclesiæ de gentibus congregatæ. « Quæ est (inquiunt) ista? » Quæ, id est qualis. Quanta laude et admiratione digna, quæ non circumcissione mundata, nec adhuc baptismo sanctificata, jam currit ad Deum? « Ascendit (inquit) per desertum. » Hoc dicitur ad imitationem priscæ plebis Judaicæ, quæ liberata de Ægyptia servitute, per desertum mari Rubro transit, venit ad terram repromissionis. Sic et Ecclesia per desertum nationum ascendebat, jam de Ægypto (hoc est, de confusione idololatriæ) liberata, et Pharaone, id est diabolo submerso, ut cœlesti manna pasceret, et veram terram repromissionis ingrederetur. « Ascendit (inquit) ad montes virtutum, vel etiam ad ipsum virtutibus sublevata, qui in psalmo dicit: « Levavi oculos meos in montes, » etc., et alibi: « Ad te levavi oculos meos, qui habitas in cœlis. » Montes ipsi sunt patriarchæ, prophetæ, apostoli et cæteri sancti Dei, qui merito virtutum appellantur montes. Primo enim ad montes, id est ad sanctos sublevat oculos Ecclesia vel anima fidelis, quia illorum doctrinam aciusque considerat, illorum exemplo et intercessione muniri gaudet. Postea proficiens, ad ipsum quoque qui tecit montes, audet cordis aspectum dirigere, et dicit: « Ad te levavi oculos meos, qui habitas in cœlis, id est gratanter requiescis in sanctis. » Sicut (inquit) virgula fumi ex aromatibus myrrhæ et thuris. » Fumus ex igne nascitur, et mox altiora aeris expetit, donec aspectibus intuentium subtrahatur. Fumus igitur significat sanctum desiderium igne divini amoris perfusum. Nec absurde fumi comparantur virgulæ, quia sancta Ecclesia vel anima Deum amans, gracilis est et delicata, disciplinæ Spiritus sancti attenuata, non habens grossitudinem carnalium desideriorum. Sive virgulæ fumi non sparsa fumo comparantur, propter unitatem Ecclesiæ, quæ in Christo unum est. Unde vero esset ille fumus, ostendit cum subdit: « Myrrhæ et thuris et universi pulveris pigmentarii. » Myrrha condiuntur mortuorum corpora, thus vero adoletur in sacrificio Dei: ideoque per myrrham carnis mortificatio designatur, per thus munditia orationum exprimitur. Virgulæ ergo fumi, myrrhæ et thuris Ecclesia assimilatur, quia sancti mortificatione carnis suæ, et orationibus mundo ac simplici corde perfusis, Deo placere stupent. « Et universi (inquit) pulveris pigmentarii, » id est congerie omnium virtutum. Non autem integra fuisse aromata, sed in pulverem redacta dicuntur, quia sanctorum actiones magna discretione considerandæ sunt, et tanquam cribro subtilissimo considerationis eventilandæ, ne quid forte in illis aut inconueniens existat, aut per ipsas virtutes adversarius milleformis surripiat, qui callidus per bona etiam consuevit nocere.

« En lectulum Salomonis, sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel, omnes tenentes gladios, et ad bella doctissimi. Uniuscujusque ensis super femur suum. » Quo hæc dilecta ascenderit, ostenditur cum subditur: « En lectulum Salomonis, » etc.

Lectulum Salomonis, quamvis superna illius cœlestis beatitudinis requies accipi possit, in qua Deus cum suis sanctis requiescit, probabilius tamen præsens accipitur, in qua sancti Dei sopitis tumultibus vitiorum, amplexu Salomonis, id est veri pacifici delectantur. Unde et Psalmista de Christo dicit: « Factus est in pace locus ejus, et habitatio ejus in Sion. » Lectulum ergo Salomonis, id est Ecclesiam Christi, sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel. Per sexaginta fortes, ordo electorum intelligitur, qui vel prædicando Ecclesiam muniunt, vel contemplando ad illam supernam beatitudinem pervenire desiderant. Sexagenarius autem numerus ex senario et denario constat. Sexies enim deni, vel decies seni, sexaginta fiunt. Senarius vero perfectionem significat operis, quia sex diebus pertecit Deus opera sua: denarius vero remunerationem et præmium, quod in fine electis dabitur. Unde et hi qui in vineam venerunt, denarium leguntur accepisse. Sexaginta ergo fortes significant (ut dictum est) sanctos doctores fortes et animo constantes. Additur vero: « Ex fortissimis Israel. » Omnes in Christum credentes, Christum diligentes, Israel (id est, vir videns Deum) appellantur. Fortissimi vero Israel sunt qui Ecclesiam tueri prædicando, et ab incursibus dæmonum impugnatione hæreticorum defendere noverunt ergo ambiunt lectulum Salomonis, quia illis commissa est Ecclesia, et ab illis vigilantia cura est stodienda. « Omnes tenentes gladios, et ad bella doctissimi; » tenent enim gladium spiritualem verum Dei, de quo Apostolus: « Et galeam (inquit) salutis assume, et gladium Spiritus, quod est verbum Dei. Ad bella vero sunt doctissimi, quia necesse est spiritualis prælii arte instructi sint qui adversi principatus et potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitie i cœlestibus bella gerunt. Versutissimus enim ille est hostis, et tanta subtilitate spiritualis naturæ, quæ etiam temporis longævitate doctissimus, contra quem sancti bella suscipiunt. « Uniuscujusque ensis super femur suum propter timores nocturnos. » Per femur propagatio sobolis accipitur. Super femur ergo enses habent, quia timore Dei omnes comprimuntur et coercent motus carnalis voluptatis. Et hoc propter timores nocturnos, id est propter occulta insidias maligni hostis, qui in nocte hujus sæculi sanctis maxime qui in Ecclesia præminent, insidiatur, ut illis deceptis lectulum Salomonis, id est requiem sanctorum, lædare possit. Et notandum quoque superius tenere gladios dicuntur, hic vero super femur enses habere. Gladios enim tenent, ut adversariis resistant, hæreticos et omnes sanæ fidei contradicentes confodiant. Super femur ergo enses habent, ut sui met curam gerant, ut fluxus carnalium voluptatum reprimant, ne aliis prædicantes ipsi improbi efficiantur.

« Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani. » Quod superius per lectulum Salomonis, hoc

nunc designatur per ferculum, sancta videlicet A
Ecclesia, in qua velut in lecto requiescunt sancti
Dei, et velut in lecto discumbunt ad epulas æternæ
satiæ. De lignis Libani fecit Salomon ferculum.
Libanus mons est Phœnicis, cujus arbores et proce-
ritate et pulchritudine et durabilitate cæteris præ-
minent, ideoque significant sanctos virtutum spe-
fulgentes et ad æterna festinantes. Libanus enim
candidatio interpretatur, ut dealbatio. Ligna ergo
Libani sunt sancti candidati et dealbati in baptismo,
et exornati omni virtutum pulchritudine.

« Columnas ejus fecit argenteas. » Per columnas
doctores ejusdem Ecclesiæ significantur, qui eam
verbo et exemplo sustinent ac roborant. Unde in Acti-
bus apostolorum : « Jacobus, et Joannes, et Cephæ,
qui videbantur columnæ esse. » Hæ columnæ sunt ar-
gentæ, quia nitore cœlestis eloquii refulgent. « Elo-
quia enim Domini casta, » etc. « Reclinatorium au-
reum, ascensum purpureum. » Per reclinatorium
aureum, requies æterna accipitur, quæ sanctis in
Ecclesia repromittitur, ad quam tamen ascensus est
purpureus. Purpureus ascensus est passio Christi,
quia purpura colorem sanguinis imitatur. Ascensu
ergo purpureo ad reclinatorium pervenitur, quia illi
ad æternarum epularum discubium et ad supernæ
quietis requiem veniunt, qui in præsentem passionem
Redemptoris sui digne venerari et imitari satagunt.
« Media charitate constravit propter filias Hieru-
salem. » Media charitate constravit, quia omnibus
fidelibus suam charitatem Christus commendavit,
patiēdo pro nobis, et requiem nobis præparando, C
juxta quod Apostolus dicit : Commendat autem Deus
suam charitatem in nobis, quoniam cum adhuc pec-
catores essemus, pro nobis Filium suum in mortem
tradidit. Aliter : Pro columnas argenteas, apostoli et
apostolici viri designantur ; per reclinatorium au-
reum, doctorum ordo, qui cum ineffabilia æternæ
vitæ repromittunt, utique nos suaviter requiescere
faciunt. Et hoc reclinatorium bene aureum dicitur,
quia ineffabile est illud præmium quod sancti exspe-
ctant. In rebus enim caducis nihil pretiosius est auro.
Per ascensum vero purpureum, ordo signatur mar-
tyrum, qui passionem Christi imitati, pro illo suum
sanguinem fuderunt. Sed quid nos faciemus, dicit
beatus Gregorius, qui nullius meriti sumus? Non
inter doctores, non inter martyres locum nos habere
videmur. Sequitur : « Media charitate constravit. »
Habeamus ergo charitatem, quia media hujus feruli
constrata sunt, quæ et idcirco latum mandatum vo-
catur, quia omnibus suis observatoribus æternam
salutem parat. Hanc efficaciter teneamus, et per
hanc salvabimur. Et hoc propter filias Hierusalem,
hoc est, propter animas simplices, et nullius sibi
virtutis conscias, quæ quanto magis fragilitatis sibi
sunt conscie, tanto amplius Salvatorem et Redem-
ptorem suum diligere satagunt.

« Egredimini et videte, filie Sion, regem Salomo-
nem in diademate, quo coronavit eum mater sua in
die desponsionis illius et in die lætitiæ cordis ejus.

Vox Ecclesiæ invitantis animas fidelium ad intuen-
dum quam mirabilis et speciosus sit sponsus ejus.
Filie namque Sion Ecclesiæ sunt, quæ et filie sunt
Hierusalem, sanctæ videlicet animæ supernæ illius
civitatis cives, quæ et perpetua cum angelis pace
fruuntur, et per contemplationem gloriam Domini
speculantur. Egredimini (inquit) o filie Sion, hoc
est exite de turbulenta hujus sæculi conversatione,
ut mente expedita eum quem diligitis contemplari
possitis. Et videte (inquit) regem Salomonem, hoc
est, verum pacificum Christum, « in diademate quo
coronavit eum mater sua. » Ac si diceret : Conside-
rate Christum pro vobis carne indutum, quam car-
nem de carne Virginis matris suæ assumpsit. Dia-
dema namque vocat carnem, quam Christus assum-
psit pro nobis, in qua mortuus destruxit imperium
mortis, in qua etiam resurgendi nobis spem contulit.
De hoc diademate Apostolus ait : Videmus Jesum
per passionem gloria et honore coronatum. Mater
vero sua eum coronasse dicitur, quia virgo Maria
illi de sua carnis materia præbuit. « In die
desponsionis ejus, » hoc est, in tempore incarnatio-
nis, quando sibi Ecclesiam conjunxit non habentem
maculam aut rugam, vel quando Deus homini con-
junctus est. « Et in die lætitiæ cordis ejus. » Lætitia
enim et gaudium Christi, salus et redemptio humani
generis est, juxta quod in Evangelio multos ad fidem
suam cernens confluere, in illa (inquit evangelista)
hora exultavit, et dixit : « Confiteor tibi, Pater
cœli et terræ, quia abscondisti hæc a sapientibus et
prudentibus, et revelasti ea parvulis » Et in Evan-
gelica parabola inventa ove, convocavit amicos,
dicens : « Congratulamini mihi. » Potest hoc et sim-
pliciter totum ad passionem Christi referri juxta lit-
teram. Prævidens etiam Salomon in spiritu passio-
nem Christi, longe ante præmonebat filiam Sion,
id est plebem Israeliticam, « Egredimini, » inquit,
« et videte regem Salomonem, » id est Christum,
« in diademate, » id est in spinea corona, « quo
coronavit eum mater sua, » Synagoga, « in die
desponsionis ejus, » quando videlicet sibi conjunxit
Ecclesiam ; « et in die lætitiæ cordis ejus, » quo
gaudebat per suam passionem redimi mundum de
diabolica potestate. Egredimini ergo hoc est, exite
de tenebris infidelitatis, et videte, (hoc est, mente
intelligite) quia ille qui ut homo patitur, verus est
Deus : vel etiam egredimini extra portam civitatis
vestræ, ut eum in Golgotha monte crucifixum vi-
deatis.

CAPUT IV.

« Quam pulchra es, amica mea, quam pulchra
es et decora. » Vox Christi. Bis repetit, « quam pul-
chra es, » in opere videlicet et prædicatione. In
opere, quia nihil fœdum nihil oculis meis indignum
agis ; in prædicatione, quia ad considerandum incar-
nationis meæ mysterium, etiam sodales tuas Hieru-
salem invitare non cessas. « Oculi tui columbarum. »
Per oculos intelligitur acumen sensuum spiritualium,

quibus divina et sempiterna contemplatur Ecclesia. Colubæ autem oculi Ecclesiæ comparantur propter spiritualem gratiam, quia Spiritus sanctus in specie colubæ apparuit. Sequitur : « Absque eo quod intrinsecus latet ; id est absque supernæ illius retributionis gloria quam in fine sæculi es perceptura, quam etsi in præsentī per fidem contempleris, latet tamen intrinsecus : nec enim in præsentī videri potest, sed in futuro perficietur. » Capilli tui sicut greges caprarum, quæ ascenderunt de monte Galaad. » Per capillos Ecclesiæ, subtiles Ecclesiæ cogitationes accipiuntur, quibus temporalia plerumque disponuntur. Comparantur vero gregibus caprarum, quia hæc animalia munda sunt, et in rupibus sive in excelsis locis resupina pascuntur, quia cogitationes sanctorum etsi pro corporali necessitate in temporalibus fiunt, tamen ab æternorum intentione non discedunt, et in ipsa etiam cura, quam necessitati corporeæ impendunt, quasi cælum semper intuentur. Possumus etiam per oculos, doctores Ecclesiæ et prædicatores accipere, qui in corpore, cui caput Christus est, summum locum tenent, et cœlestia ac spiritualia præ cæteris membris vident. Per capillos vero, innumeram multitudinem simplicium fidelium, in laicali ordine constitutorum, qui etsi minus vident spiritualia, sua tamen multitudine et numerositate magnum decus præstant Ecclesiæ. Et bene gregibus comparantur caprarum. Capra peccatoribus convenit, per quod plebes fidelium actionibus sæculi deditæ, quæ sine peccato agi non possunt, intelliguntur. Bene autem sequitur : « Quæ ascenderunt de monte Galaad » Galaad acervus testimonii interpretatur juxta litteram, ideo quia cum Jacob rediret de Mesopotamia, persecutus est eum Laban. et die tertia reperit eum, ibique in testimonium mutui fœderis acervum lapidum erexerunt. Mystice, acervus testimonii Christus est, in quo multitudo consistit omnium sanctorum, qui sunt lapides vivi, adhærentes illi vero lapidi de quo Petrus dicit : « Ad quem accedentes lapidem vivum, et ipse tanquam lapides vivi superædificamini » Greges ergo caprarum de monte Galaad ascenderunt, quia sanctorum multitudines ad excelsa virtutum conscendunt, et Christi doctrinam ac præcepta in omnibus sequi satagunt.

« Dentes tui sicut greges tonsarum ovium, quæ ascenderunt de lavacro. » Sicut per capillos Ecclesiæ innumerabilis multitudo simplicium fidelium intelliguntur, ita et per dentes Ecclesiæ doctores intelliguntur : dentibus enim cibos commolimus. Et sancti doctores bene dentibus conformantur, quia spirituales cibos, quos simplices capere nequeunt, ipsi quodammodo exponendo comminuunt. Deus Ecclesiæ præcipue erat Petrus cui dictum est in visione : « Surge, occide et manduca » Ac si diceretur : Eos quos ad fidem convertis, occide ab eo quod sunt, ut desinant esse peccatores ; et manduca, hoc est transforma in corpus Ecclesiæ. Bene autem hi dentes ovibus tonsis et lavacro lotis comparantur. Solent enim oves post tonsionem currenti aqua

ablui, ne illotus sudor corpori adhærescat, et scabiem generet. Tonsi enim sunt sancti doctores et magistri Ecclesiæ, qui et lavacro baptismi abluti sunt ; et vellera, id est facultates et substantias suas pro Christo amiserunt. Omnibus quidem fidelibus convenit quod dicit : « Quæ ascenderunt de lavacro, » nullus enim sine lavacro baptismi fidelis esse potest. Non autem omnibus tonsio convenit, quia non omnes ita sunt perfecti, ut sua pro Christo valeant amittere, sed illis specialiter hoc congruit qui secundum verbum Domini vendunt omnia sua, et dant pauperibus, et nudi atque expediti sequuntur Christum. Tales ergo sunt dentes Ecclesiæ sanctæ, id est prædicatores et magistri ejus, oves per innocentiam abluti baptismo, voluntaria paupertate et rerum sponsione gaudentes. Sequitur : « Omnes gemellis fetibus, et sterilis non est inter eas. » Quia gemina charitate et dilectione Dei et proximi præminent, et hanc observari docent, vel etiam quia fidem et operationem prædicant. Et sterilis non est in eis, nullus videlicet alienus bonis operibus.

« Sicut vitta coccinea labia tua, et eloquium tuum dulce. » Per labia Ecclesiæ sancti prædicatores accipiuntur qui et per dentes figurantur. Coccus autem sanguinis vel ignis habet speciem. Labia ergo Ecclesiæ (id est sancti prædicatores) vittæ coccinæ comparantur, quia passionem Christi assidue prædicant, qui pro nostra redemptione sanguinem suum fudit, sive vittæ coccinæ assimilantur, quia prædicatores ardent dilectione, diligentes eos quibus verba impendunt, et etiam a quibus mala patiuntur. Ad hoc etiam pertinet, quod Spiritus sanctus in linguis igneis apparuit, quia loquentes et ardentes fecit apostolos, ardentes dilectione, loquentes prædicatione. Et bene vitta coccinea dicitur. Vitta enim capillos ligat et constringit, et sancti doctores sua prædicatione ad unitatem fidei et dilectionis multitudinem fidelium in Ecclesia nectunt, et in unum decorem redigunt. Possunt etiam per capillos subtiles cogitationes mentis accipi. Vitta ergo coccinea crines ligamus, quando cogitationes nostras disciplina timoris Dei constringimus et coercemus. « Et eloquium tuum dulce. » Dulce est eloquium Ecclesiæ, cum sancti doctores vel passionem sui Redemptoris ad memoriam reducant, et prædicant quantum Deus hominem dilexerit, vel etiam cum cœlestia præmia auditoribus annuntiant. « Sicut fragmen mali Punici, ita genæ tuæ, absque eo quod intrinsecus latet. » Per genas superius diximus Ecclesiam figurari. Nam cum verecundamur, rubor sanguinis in genis effunditur. Malum autem Punicum rubicundum habet corticem, interius vero multitudine granorum plenum est : unde et malum granatum vocatur. Per fragmen ergo mali Punici, memoria ejusdem passionis Dominicæ accipitur, quæ et in cocco superius figuratur. Solet enim una res diversis exprimi figuris. Genæ ergo Ecclesiæ fragmini mali Punici comparantur, quia sancti doctores venerabiliter agunt memoriam pas-

sionis Redemptoris sui, nec erubescunt crucem ejus, A imo gloriantur, dicentes cum Apostolo: « Mihi autem absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi; » et alibi Apostolus ad discipulum suum scribens: « Noli (inquit) erubescere crucem Christi, neque me vinctum ejus. » Bene autem genæ non integro malo Punico, sed fragmini comparantur. Malum enim Punicum cum frangitur, exterius rubor, interius candor apparet. Sic et sancti prædicatores cum passionem Christi annuntiant, quasi rubor est exterius; cum vero quanta utilitas nostræ redemptionis inde provenerit, et quod homo per passionem Christi non solum a peccatis justificari, sed etiam quod divinum consortium meruerit demonstrant, quasi candidum est quod intrinsecus latet. Possunt etiam per genas Ecclesiæ martyres figurari, qui rubicundi sunt effusione sanguinis sui veluti malum Punicum. Sed fracto malo Punico, candor interius apparet, quia post mortem miraculis coruscant.

« Sicut turris David collum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis. » Collum sanctæ Ecclesiæ prædicatores sancti et doctores ejus sunt lidem enim hic designantur per collum, qui superius per oculos vel per dentes; sancti videlicet prædicatores, qui veluti colla acceptos verbi cibos nutriendo corpori transmittunt, et vocem prædicationis divinæ auditoribus proferunt. Vel etiam sancti doctores per collum signantur, quia sicut per collum caput et cætera membra corpori junguntur, ita sancti doctores quasi mediatores sunt inter Christum et reliquos quos instruunt fideles, et quasi Christum corpori suo, id est Ecclesiæ jungunt. Hoc autem collum turri David comparatur. David, qui interpretatur manu fortis vel visu desiderabilis, Christum significat. Et tota quidem Ecclesia, civitas David, id est magni regis Christi est, qui est manu fortis, quoniam diabolum devicit, juxta quod Psalmista dicit: « Dominus fortis et potens, Dominus potens in prælio. » Est et visu desiderabilis, quia (ut Apostolus dicit) in eum desiderant angeli prospicere. Turris autem civitatis hujus illi sunt qui vel scientia vel operationis perfectione cæteris præeminent. « Quæ ædificata est cum propugnaculis. » Propugnacula sunt sanctarum Scripturarum divinarum sacramenta, de quibus veluti jacula procedunt, quibus adversariæ repelluntur potestates. « Mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium. » Mille clypei intelliguntur innumera defensionis divinæ præsidia, quibus sancta vallatur et defenditur Ecclesia. « Omnis armatura fortium, » id est instructio vel sanctæ operationis vel divinæ prædicationis. Et bene collum Ecclesiæ, hoc est, prædicatores et doctores turri David comparantur, quia semper quasi in bello sunt, pro defensione sanctæ Ecclesiæ pugnantes.

« Duo ubera tua sicut duo hinnuli capræ gemelli. » Duo ubera Ecclesiæ eosdem significant sanctos doctores. Nec mirum quod una eademque res diversis figuratur modis. Sancti enim doctores oculi sunt, quia vitæ vias quas ingredi debeant, subjectis

demonstrant; dentes sunt, quia cibos divinarum Scripturarum molunt et comminuunt ut mandi possint; collum sunt, quia caput et membra, hoc est Christum et Ecclesiam, jungunt. Ipsi ergo doctores sunt et ubera Ecclesiæ, quia parvulos et simplices fideles lacte verbi Dei nutriunt, juxta quod Apostolus simplicioribus loquens, dicit: « Non potui vobis loqui tanquam spiritualibus, sed quasi carnalibus et parvulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam. » Et bene non absolute ubera, sed cum additamento dicit, « duo ubera, » cum femina neque plus neque minus habeat quam duo ubera, quia nimirum sancti doctores parvulos ex utroque populo, Judaico videlicet et gentili, lacte verbi Dei nutriunt. Nam et Paulus de seipso dicit: « Qui operatus est Petro in apostolatu circumcisionis, operatus est et mihi inter gentes. » Et apte duo ubera, sicut duo hinnuli gemelli capræ esse dicuntur, quia videlicet fetus sunt et filii Salvatoris nostri Jesu Christi, qui superius per capreas designatus est: hæc enim animalia et acutissime vident, et nimia velocitate altiora conscendunt. Sic et Christi doctores quæ agenda sunt et ipsi vident, et aliis monstrant, et despectis terrenis ad superna nituntur. « Qui pascuntur in liliis, » hoc est, delectantur purissimis et nitidissimis sensibus Scripturarum.

« Donec aspiret dies, » hoc est, dies illa æterna veniat, quam desiderabat Psalmista, dicens: « Melior est dies una in atriiis tuis super millia; » « et inclinentur umbræ, » hoc est, transeant mœrores et perturbationes hujus sæculi. « Donec aspiret dies, » id est oriatur dies. Apparebit enim dies, id est oriatur, quando verus ille sol justitiæ, id est Christus, apparebit; et tunc inclinabuntur umbræ, hoc est, omnia nubila mœroris et tenebræ præsentis sæculi pertransibunt. Sed et si ipsam litteram velimus aspicere, pulchre expressit ortum diei et noctis. Nam nox nihil est aliud nisi umbra terræ, quæ sole descendente consurgit. Sole autem iterum super terras ascendente, inclinantur umbræ, id est cadit nox. Pascuntur ergo in liliis donec aspiret dies et inclinentur umbræ, quia sanctorum doctorum in præsentem tantum vitam necessaria est prædicatio et doctrina: nam in alia vita, postquam apparuerit æterna dies et finita fuerit nox præsentis sæculi, non necesse erit doceri aliquem, quia omnes, revelata facie, gloriam Domini contemplabuntur. Unde et Dominus per Prophetam dicit: Non docebit vir fratrem suum dicens, Cognosce Dominum; omnes enim cognoscent me a minimo usque ad maximum. « Vadam ad montem myrrhæ et ad collem thuris. » In myrrhæ, carnis mortificatio, vel passionum pro Christo tolerantia: in thure vero, sanctarum orationum devotio accipitur. Mons ergo myrrhæ et collis thuris mentes sanctorum sunt, excelsæ per contemplationem. Promittit ergo sponsus se ad montem myrrhæ venturum, et ad collem thuris, quia illas mentes sua visitatione visitare dignatur, quæ membra sua cum vitiis et concupiscentiis mortificant,

quæ etiam seipsas per sanctarum orationum studia A gratum Deo sacrificium faciunt.

Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te. » Vox sponsi ad amicam suam sponsam. « Tota pulchra es » Omni (inquit) ex parte nullam recipis maculam neque rugam. Non enim soli doctores vel perfecti quique pulchri sunt ante oculos Dei, qui summa scientia et contemplatione præeminent, sed etiam simplices quique fideles, qui recta fide et bonis operibus exornantur, pulchri in oculis sponsi habentur. Nam ut Psalmista dicit, « benedixit omnibus qui timent Dominum pusillis cum majoribus; » ideo dicit : « Tota pulchra es, » non pars tua. Hoc ideo dicimus, non quod aliquis in præsentī vita sine peccato esse possit, cum scriptum sit : « Nemo est super terram sine peccato, nec infans unius diei; » sed B ideo quia fides perfecta et cæleste desiderium omnem abstergit maculam levioris peccati : non enim de gravibus nunc ratio est, quæ qui committunt, jam sponsa Christi non sunt, nec ullam habent particulam hujus sanctæ pulchritudinis. Hinc est quod Joannes dicit : Qui natus est ex Deo, non peccat, subaudis peccato ad mortem, non quod levi peccato quis careat, sine quo vita ista non ducitur. Tota ergo pulchra est Ecclesia, in quantum se castam et immunem ab omni peccato custodit. Si quando autem levi peccato fuscatur, cito pœnitentia et fide recta ad cæleste desiderium in ea prisca pulchritudo reparatur.

« Veni de Libano, sponsa mea, veni de Libano, veni. » Libanus mons est Phœnicis. Interpretatur C autem ex Hebræo dealbatio vel candidatio, ex Græco autem thus interpretatur. Unde et supra, ubi loquitur : « Vadam ad montem myrrhæ et ad colles thuris, » collis habetur Libani. Vocat ergo sponsus sponsam suam candidatam baptisate, dealbatam nitore omnium virtutum, flagrantem studio sanctarum orationum. Vocat eam ut veniat, id est ut in virtutibus proficiat. Non solum vocat Deus animam, quando eam a vinculis carnis exutam ad cælestia præmia ducit, sed etiam per internam inspirationem ut in virtutibus proficiat hortatur. Quot enim in virtutibus sancti proficiunt, quasi tot passibus ad Deum tendunt, et tertio dicit, « veni, » quia vult eam perfectam esse in cogitatione, locutione et opere. Vel D vocat eam primo, ut ad se veniat per fidem ; vocat secundo ut dignam cælestium præmiorum retributionem jam liberata a corpore accipiat ; vocat tertio, ut in die generalis resurrectionis jam sumpto corpore, duplici stola perpetuo ornata gaudeat. « Coronaberis de capite Amanam, de vertice Sanir et Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum. » Amanam ipsum dicunt esse montem Ciliciæ Amanum, qui et Taurus appellatur. Sanir vero et Hermon montes sunt Judææ, in quibus leones et pardi feruntur habitare. Per hos autem montes, sæculi potestates, reges videlicet et principes, intelliguntur, qui veluti montes in superbia extolluntur, et malignis spiritibus quasi leonibus et pardis cubilia præbent.

Maligni enim spiritus leones vocantur propter superbiam, pardi propter ferocitatem, vel etiam propter mille artes nocendi quia pardus varium animal est. De his ergo montibus coronatur Ecclesia, quando principes sæculi ad fidem Christi convertuntur, et non solum propter suas virtutes, sed etiam propter talium conversationem et salutem remuneratur Ecclesia. Potest et hoc in præsentī accipi : Nam coronatur Ecclesia de vertice horum montium, quando subjectis principibus catholicæ fidei, Ecclesia, quæ antea premebatur, coronatur et gloriatur in Christo, sicut factum est tempore Constantini, quando illo converso mirabiliter glorificata est Ecclesia. Coronatur et de cubilibus leonum, et montibus pardorum, quando superbos et quosque sævos ac dolosos B convertit, et pro illorum quoque conversione æterna præmia recipit.

« Vulnerasti cor meum, soror mea sponsa, vulnerasti cor meum. » Sponsam et sororem suam, sanctam dicit Ecclesiam, quæ et sponsa est, quia cum sibi Christus incarnatus despondit, eamque emundatam sordibus peccatorum, dote Spiritus sancti sibi conjunxit. Soror vero est, quia propter eam incarnatus, frater ejus fieri dignatus est, sicut resurgens a mortuis dixit mulieribus : « Ite, nuntiate fratribus meis. » Cum ergo dicit vulneratum se cor habere, magnitudinem amoris expressit, quo sanctam suam diligit Ecclesiam. Affirmat autem hoc iterans et inculcans, « Vulnerasti cor meum, » ut tali iteratione quantum Ecclesiam suam diligit, ostendat. Qua autem re vulneratum sit, subjungendo demonstrat : C « In uno oculorum tuorum, et in uno crine colli tui. » Per oculos Ecclesiæ, superius spirituales sensus vel doctores sanctos accipiendos esse diximus. Per crines vero, multitudines subjectarum plebium, quibus sancta decoratur Ecclesia. Et est sensus : Cum tota sis pulchra, o Ecclesia, et cum te ob multa diligam, præcipue tamen nitor spiritualium sensuum et doctorum tuorum sinceritas me delectat; simplicitas etiam subjectarum plebium, quæ pie et fideliter verbis doctorum obtemperant. Bene autem cum superius pluraliter dixit oculos et capillos, hic singulariter dicit in uno oculo et in uno crine, ut per hoc unitas sanctorum doctorum exprimat. Unitas est enim cælestis doctrinæ, quam subjectis impendunt. « Unus enim Dominus, ut Apostolus dicit, una fides, unum baptisma, » nec non et una devotio subjectorum fidelium. Potest et hoc quod dicit, « vulnerasti cor meum, » de passione Christi accipi : « Vulnerasti cor meum, id est tuo amore fecisti ut ego in cruce vulnerarer. Notandum vero quod dicit, « in uno crine colli tui : » Per collum enim diximus doctores significari, et crinis Ecclesiæ collo adhæret, quo subjectæ plebes a sanctis doctoribus nutriuntur, et eorum sanæ doctrinæ inhærent, ac secundum illorum præcepta vivere satagunt.

« Quam pulchræ sunt mammæ tuæ, soror mea sponsa. » Per mammæ superius eosdem doctores diximus figurari, qui et per oculos designantur ; nam

sancti doctores mammæ sunt, id est simplici doctrina humiles nutriunt; oculi sunt, cum summa quæque et cœlestia prædicant. Ait ergo: « Quam pulchræ sunt mammae tuæ, soror mea sponsa; id est, quam pulchri sunt doctores tui, quoniam sermo illorum et eloquio præeminet et pondere sensuum pretiosus est. » Pulchriora sunt ubera tua vino. » Hic versiculus jam superius expositus est, ubi dicitur: « Meliora sunt ubera tua vino. » Et hoc notandum quod Ecclesia superius ubera sponsi sui laudavit dicens: « Meliora sunt ubera tua vino, » nunc vero vicissim sponsus sponsæ suæ ubera extollit, ut per hoc unitas Christi et Ecclesiæ commendetur. Christus enim caput est, et Ecclesia corpus ejus: præcellit enim initium prædicationis evangelicæ legalem sententiam. « Et odor unguentorum tuorum super omnia aromata. » Unguenta Ecclesiæ sunt doctrinæ cœlestis charismata, vel etiam fama virtutum, quæ de Ecclesia fragrat; aromata vero intelliguntur legales observationes. Super aromata ergo est odor unguentorum Ecclesiæ, quia fama evangelicæ perfectionis transcendit omnem laudem legalis observationis.

« Favus distillans labia tua, sponsa. » Favus est mel in cera. Mel autem in cera est spiritualis intelligentia in littera. Labia ergo Ecclesiæ favus distillans vocantur, quia sancti doctores, qui per labia designantur, spiritualia documenta proferunt instruendis fidelibus. Nec solum favus, sed etiam distillans vocantur Ecclesiæ labia. Distillat enim favus, cum mellis copia exuberans jam non potest cereis capsulis contineri. Recte ergo divina Scripturæ favus distillans vocatur, quia multipliciter intelligitur et variis sensibus exponitur, nunc juxta litteram, nunc juxta allegoriam, nunc juxta moralitatem, nunc juxta anagogen, id est superiorem sensum. « Mel et lac sub lingua tua. » Lac parvulis convenit, ideoque per lac designatur simplex doctrina, qua initium creditum imbuitur; mel vero quod de rore cœli conficitur, cœlestem et spiritualem doctrinam significat, quæ perfectis et instructis convenit. Sub lingua ergo Ecclesiæ mel et lac est, quia aliquando cœlestia mysteria perfectis, aliquando rudibus plana et simplicia annuntiant. « Et odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris. » Vestimenta Ecclesiæ sunt bonorum operum ornamenta, juxta quod Joannes in Apocalypsi dicit: « Byssinum enim justificationes sanctorum sunt. » Et in Job dicitur: « Justitia indutus sum, et indui me sicut ornamento et diademate, iudicio meo. » Thure autem diximus sanctarum orationum munditiam designari. Vestimenta ergo Ecclesiæ thuri comparantur, quia omnia opera Ecclesiæ quasi orationes sunt. In cunctis enim quæ agit semper Dominum deprecatur, et tali modo impletur illud quod Dominus dicit: « Oportet semper orare. » Nec semper ante Dominum hoc aliter impleri potest, nisi tota nostra vita et conversatio talis sit ut in conspectu Dei oratio deputetur. Thus arbor est Arabiæ, cortice et folio lauro similis, succum amygdalæ modo

emittens, qui bis in anno colligitur, in autumnis et vere. In autumnali collectione præparantur arbores, incisis corticibus flagrantissimo æstatis ardore, ac sic prosiliente spuma pingui, quæ concreta densatur, ubi natura loci poscat, tegete palnea excipiente. Quod in arbore hæsit, ferro depectitur, ideoque videtur corticeum esse purissimum, id est candidum thus. Secunda vindemia est vere, ad eam hieme incisis corticibus, rubrum hoc exit, nec comparandum priori. Creditur et novellæ arboris candidius esse, sed veteris odoratius. Quod ex eo rotunditate guttæ pependit, masculinum vocamus; guttam concussu elisam, mannam vocamus.

« Hortus conclusus soror mea sponsa, hortus conclusus, fons signatus. » Sororem et sponsam suam Ecclesiam dicit, quam ex ancilla sororem sibi esse constituit, et dote Spiritus sancti pigneratam sibi sponsam effecit. Hæc ergo Ecclesia hortus est, quia spiritualium virtutum germina profert, quæ in consequentibus aromatum vocabulis designatur. Conclusus vero hortus est iste, quia sancta Ecclesia Redemptoris Domini sui adjutorio munita est, et præsidio angelicarum virtutum vallata, nullis malignorum spirituum patet insidiis. Hæc ipsa Ecclesia est fons signatus. Fons ideo, quia doctrinæ cœlestis fluentis manat, quibus omnes in Christo credentes a peccatis lavat, et veritatis scientia potat. Signatus vero fons est iste, quia evangelicæ veritatis signaculo munitus est, ita ut neque hæretici, neque maligni spiritus fidem catholicam violare aut irrumpere valeant. Illic hortus, vel hic fons (id est Ecclesia) primum in parvo Judææ locello plantatus vel exortus est, deinde per universum mundum disseminata prædicatione, areolas suas vel rivulos suos emisit. Unde sequitur:

« Emissiones tuæ paradisi malorum Punicorum cum pomorum fructibus. » Emissiones Ecclesiæ (ut dictum est) incrementa sunt fidei et disseminatio prædicationis. Quæ emissiones paradisi sunt. Paradisi Græce, hortus Latine, quia illa primitiva Ecclesia, quæ in Judæa quasi hortus fuit, per universum mundum multos hortos, id est Ecclesias emisit. Mala autem Punica quæ rubicundum habent corticem, eos significant qui non solum generali baptismo sanctificati sunt, verum etiam proprio sanguine in passione baptizati, martyres effecti sunt. Fructus vero pomorum opera significant virtutum, sive eos qui ipsas virtutes opere exercent. Emissiones ergo Ecclesiæ paradisi malorum Punicorum fuerunt, quia primum locum in Ecclesia post apostolos martyres obtinuerunt, qui ipsam Domini passionem patiendi imitari studuerunt, quamvis generaliter omnis multitudo paradisi malorum Punicorum possit accipi, qui mala Punica sunt, quia passionem sui Redemptoris semper in memoria retinent. Et sicut malum Punicum intra unum corticem multitudinem continet granorum, ita in Ecclesia multitudo fidelium intra fidem Dominicæ passionis continetur. Hinc

Apostolus dicit : « Quotquot baptizati estis in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati estis. »

« Cypri cum nardo, nardus et crocus, fistula et cinnamomum cum universis lignis Libani. » Cyprus arbor est aromatica, semen simile coriandri habens, id est album et sublucidum, quod oleo coquitur, et inde exprimitur, quod cyprus vocatur, unde regium unguentum paratur. Legimus in Exodo quod manna erat quasi semen album coriandri. Cyprus ergo et manna unam habent significationem. Significant enim gratiam cœlestem, tanquam manna de cœlestibus venientem. Cyprus ergo in horto Ecclesiæ nascitur, cum fideles quique docentur gratiam cœlestem omnibus præferre, et per illam salutem sperare. Nemo enim suis virtutibus, sed sola gratia Dei salvari potest. Nardus typus est Dominicæ passionis. Unde et Maria nardo pistica caput et pedes Jesu unxit. Nardus ergo in horto Ecclesiæ est, cum sancti quique memoriam Dominicæ passionis venerantur, eique gratias agunt, quod intantum eos dilexerit, ut pro eorum salute et liberatione mortem susciperet. « Nardus et crocus » Crocus aurosi coloris habet florem, ideoque significat charitatem. Sicut enim aurum inter omnia metalla pretiosius est, ita charitas inter omnes virtutes primatum tenet, dicente Apostolo : « Nunc autem manent fides, spes, charitas, major autem his est charitas. » Cum nardo ergo crocus in horto Ecclesiæ nascitur, cum membra Christi, hoc est, fideles quique charitatem Dei et proximi efficaciter tenere student. Crocus autem fertur ignitas febres refrigerare, sic vera charitas ardorem concupiscentiæ sæcularis refrigerat, et dilectionem Dei et proximi in mente accendit. « Fistula et cinnamomum. » Fistula brevis est arbuscula, quæ et casia vocatur, cortice purpureo. Significat sanctos in Ecclesia, humilitate et patientia præcipuos, pauperes videlicet spiritu, quorum est regnum cœlorum. Purpureus autem cortex significat similitudinem passionis Christi, quam illi qui in vera humilitate fundantur, in corde semper retinentes imitari satagunt. Cinnamomum et ipsa brevis est arbuscula, sed miræ virtutis et odoris, ideoque profectum designant humilitatis, quæ et per fistulam designantur. Fistula ergo et cinnamomum in Ecclesia sunt, cum sancti Dei humilitatem et patientiam et in corde veraciter tenent, et foris aliis ostendunt. Quod autem fistula rubicundum habet corticem, cinnamomum vero cinereum habet colorem, significat quia sancti Dei quanto plus memores passionis Redemptoris sui, tanto in oculis suis viliores et despectiores sunt, dicentes cum Abraham : « Loquar ad Dominum meum, quamvis sim cinis et pulvis ; » et cum Job : « Idcirco me reprehendo, et ago poenitentiam in favilla et cinere. » « Cum universis lignis Libani. » Ligna Libani pulchritudine et proceritate ac robore præ eminent, ideoque significant doctores et perfectos quosque in Ecclesia, de quibus superius domus Ecclesiæ legitur facta, dicente eadem Ecclesia : Tigna domorum nostrarum cedrina,

laquearia nostra cypressina, » quia videlicet doctores prædicatione sua Ecclesiam muniunt. fistula ergo et cinnamomo universa ligna Libani horto Ecclesiæ memorantur, quia sive humiles, sive perfecti quique doctores eandem habent in Ecclesia, et eandem beatitudinem expectant. « Myrrha et aloë cum omnibus unguentis. » Myrrha arbor est cujus succus dicitur, tantæ virtutis, ut quidquid de eo fuerit, ab omni putredine et vermibus servatum. Aloë arbor est suavissimi odoris, et vice thymiamatis altaribus adoleatur. Habet succum amarissimum, resistentem putredinibus. Hinc et in passione Domini Nicodemus tulisse dicitur mixturam myrrhæ et aloës quibus centum. Per has ergo arbores designantur continentia et castimonia. Nam putredinem solet designare, juxta quod Propheta quibusdam dicit : « Computruerunt jumenta in core suo. » In horto ergo Ecclesiæ sunt myrrha et aloë, hoc est, mentes cœlestes et omnes cornes immunes, audientes ab Apostolo : « Pacemini cum omnibus et castimoniam, sine qua non videbit Deum. » « Cum omnibus primis unguentis. » Prima unguenta quid melius quam charitas designantur? de qua Apostolus dicit : « Adhuc exteriorem viam vobis demonstro, » ac deinde : « quis (inquit) hominum loquar et angelorum, contentem autem non habeam, nihil mihi prodest. » Myrrham et aloë bene prima unguenta ponuntur, quia post carnis continentiam succedit veritas quæ Deus est, quia Deus super omnia diligit. Neque enim illi qui mundana dilectione contenti sunt, hoc est qui voluptatibus et illecebris adhuc delicti sunt, hujus charitatis participes esse possunt.

« Fons hortorum, puteus aquarum viventium quæ fluunt impetu de Libano. » Fons hortorum est primitiva Ecclesia, quæ veritatis scientiam in id est Ecclesias per universum mundum disseminat et irrigat, ipsa est et puteus aquarum viventium quia scientia veritatis, quæ est Ecclesia, in quibusdam quasi fons est ubi patet, in quibusdam puteus ubi latet, et ad liquidum ubi percipi non potest. Nam inter fontem et puteum hoc distat, quod fons et in imo et in superficie terræ dicitur, puteus vero semper est in imo. Ecclesia ergo est et puteus, quia mysteria Dei in quibusdam latenti fons facile capiuntur, in quibusdam vero difficultate tanquam aquæ puteo extrahuntur. In quibusdam viventibus ipsa mysteria designantur Scripturæ, quia in se cœlestem habent virtutem. Atque cisternæ vocantur, id est collectiones aquarum, in quibusdam hæreticorum, de quibus Dominus per prophetam : « Me dereliquerunt fontem aquæ viventium, et foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas. » Hæ fluentes : quæ fluunt impetu de Libano, hoc est, manant de Libano, quæ abluta est et candidata baptismate et operibus, quod Libanus interpretatur. De h

bano (hoc est, de Ecclesia) fluunt (hoc est, emanant) aquæ doctrinarum cælestium, et hoc cum impetu, id est cum quadam virtute, qua omnia hæreticorum figmenta destruantur et subvertantur. Hinc et Psalmista: « Fluminis impetus lætificat civitatem Dei. » id est virtus divinorum eloquiorum.

« Surge, Aquilo, et veni, Auster, perfla hortum meum, et fluant aromata illius. » Enumeratis Ecclesiæ virtutibus sub nomine aromatum, sciens Dominus, qui est sponsus et redemptor Ecclesiæ, ipsam Ecclesiam persecutionibus multiplicandam, subsequenter ipsam quodammodo jubet venire persecutionem, non præcipiendo, sed permittendo « Surge (inquit), Aquilo, et veni Auster. » Per Aquilonem et Austrum, flatus persecutionum et perturbationum intelliguntur, contra Ecclesiam sævientium. Aquilo B quidem frigidissimus ventus est, Auster calidus. Et ideo per Aquilonem terrores et minæ designantur, per Austrum blandimentorum decipulæ. Quibus duobus modis probatur Ecclesia, terroribus videlicet et blandimentis. Quod autem dicit: « Surge, Aquilo, et veni, Auster, » non imperat malis, nec cogit eos ad mala faciendâ, sed permittit, et facultatem illis dat, ut possint sævire contra Ecclesiam, quatenus per illorum malitiam Ecclesia probetur, et illi gravius puniantur: novit enim Dominus malis hominum bona quædam facere, sed ipsam persecutionem in potestate sua habet, ut non tantum sæviant quantum volunt. Unde scriptum est: « Qui facit ventis pondus, » quia videlicet flatibus persecutionum modum imponit quemdam, juxta quod Apostolus dicit: C « Faciet cum tentatione etiam proventum ut possitis sustinere. » « Perfla (inquit) hortum meum, » hoc est, Ecclesiam meam, « et fluant aromata illius, » hoc est, fragrantia virtutum, et odor bonorum operum ex illa procedat. Quo enim acerbius Ecclesia concutitur, eo majorem virtutum odorem ex se emittit.

CAPUT V.

« Veniat dilectus meus in hortum suum, ut comedat fructum pomorum suorum. » Audiens Ecclesia persecutionem vocari, tanquam se præparans contra adversa, dicit: « Veniat dilectus meus in hortum suum, » hoc est, Christus sponsus meus veniat, quem toto corde diligo, ad Ecclesiam suam, ut comedat fructum pomorum suorum, hoc est, delectetur atque pascatur bonis operibus fidelium suorum. Nam cibus Domini bona nostra opera sunt, sicut ipse fidem Samaritanorum vel gentium intuens, dixit discipulis suis: « Ego cibum habeo manducare quem vos nescitis. » « Veni in hortum meum, soror mea sponsa » Desideranti Ecclesiæ ut ad se veniat sponsus, respondet se jam hoc fecisse. Ego jam veni, nam non est imperantis, « veni, » sed præteriti temporis indicativum. O soror mea sponsa, jam veni in hortum meum, jam visitavi Ecclesiam meam sed et quotidie visito, et virtutum illius pomis pascor, atque odore fruor. Venio ad eam, ut errantes corrigam, infirmantes roborem, dubios confirmem, et

perfectos quoque præmiis cælestibus donem. « Mesui myrrham meam cum aromatibus meis. » Per myrrham designantur illi qui martyrio vitam finirent, vel etiam carnem suam cum vitis et concupiscentiis crucifixerunt. Aromata vero sunt opera sanctarum virtutum, bonæ opinionis odoribus fragrantia. Metit ergo Dominus myrrham cum aromatibus suis, quando sanctos martyres, vel reliquos electos bonis operibus insignes, ab hac vita falce mortis præcidit, atque ad maturitatem bonorum operum perductos, in horrea supernæ patriæ recondit. « Comedi favum meum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo. » Per favum et vinum sancti prædicatores figurantur; per mel vero et lac, boni auditores. Favus enim sunt prædicatores, qui arcana et intima Scripturarum mysteria quasi mella de favis producant, et prædicando aliis manifestant. Mel vero boni auditores, quia dulcedinem verbi Dei attente suscipere eaque delectabiliter pasci student. Vinum sunt ipsi prædicatores, quod et favus, quia fortia sacramenta Scripturarum annuntiant. Lac vero sunt infirmi quique auditores, quibus aperta mysteria quasi lac conveniunt. Cum ergo horum omnium bona intentione Redemptor pascitur et delectatur, et sic quasi favum cum melle comedit, et vinum cum lacte bibit. Possumus hoc etiam ad mortem electorum referre, quos Dominus comedit, cum ad æternam vitam per mortem vocat, et corpori suo (hoc est, societati electorum in illa jam cælesti felicitate lætantium) conjungit. Quod si hoc de morte sanctorum accipimus, debemus in vino eos accipere, quorum animæ jam cælesti felicitate gloriuntur: in favo vero eos qui jam corpore et anima in illa beatitudine gaudent, quasi sunt illi qui cum Domino surrexerunt. « Comedite, amici, et bibite, et inebriamini, charissimi. » Non solum Dominus profectu sanctorum gaudet, verum etiam nos hortatur ut illorum virtutibus gaudeamus et illos imitemur: « Comedite (inquiens), amici, » hoc est, fideles mei, qui amici mei estis faciendo quæ jubeo, charissimi mei estis, perfecta me animi charitate diligendo. Comedite ergo, inquit, et bibite, id est sanctorum bonis actibus congaudete, et illos vobis ad imitandum proponite. Notandum vero quod dicit, « Bibite et inebriamini; » Ebrietas aliquando in Scripturis pro saturitate ponitur, sicut de fratribus Joseph dictum est: « Biberunt et inebriati sunt coram eo, » et Psalmista: « Visitasti terram, et inebriasti eam, » id est, satiasti et replesti. Hortatur ergo nos ut non solum comedamus et bibamus, verum etiam saturemur, quia sunt quidam qui comedunt et non saturantur, quia videlicet delectabiliter prædicationem divinam audiunt, sed negligenter obliviscuntur, nec ad effectum boni operis quod audierint perducunt. Comedunt autem et saturantur qui verba vitæ quæ audiunt, in internis sensibus recondunt, et opere implere satagunt; de quibus Psalmista dicit: « Edent pauperes et saturabuntur. » Si vero (ut superius dictum est) de morte sanctorum hoc acceperimus,

amici et charissimi ipsi sunt angelici spiritus, quos jubet Dominus congratulari electis suis, cum ab hac vita ad æternæ beatitudinis requiem transferuntur, juxta quod in evangelica parabola legitur : « Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam quæ perierat. »

« Ego dormio, et cor meum vigilat. » Vox Ecclesiæ, « Ego dormio, » quia aliquantula pace largiente sponso meo requiesco, nec tales patior pressuras, quales primitiva Ecclesia ; et ideo cor meum vigilat, quia securius concessa mihi pace amoris sponsi mei inhæreo, et ad illum oculos cordis mei intendo. Sed quia hoc tempus non est requiei, sed potius laboris et certaminis, rursus sponsus Ecclesiam ad labores excitat, et ad prædicationis certamen hortatur. « Vox dilecti mei pulsantis » Pulsat dilectus, cum Christus fideles suos ad profectum virtutum hortatur : sive pulsat, cum eos ut proximos prædicando lucrentur admonet. Est et tertia pulsatio, qua pulsat electos suos Dominus, cum per ægritudinis molestiam esse mortem vicinam designat. De qua pulsatione in Evangelio dicitur : Ut cum venerit et pulsaverit, confestim aperiant ei. Sed hoc loco pulsare dicitur hoc est, Ecclesiam ad opus pulsationis instigare. « Aperi mihi, soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea. » « Aperi mihi, soror mea, » quia coheres es regni mei facta : « amica mea, » quia de jugo servitutis liberata arcana veritatis meæ cognovisti : « columba mea, » quia spiritus mei dote es sanctificata : « immaculata mea, » quia effusione mei sanguinis ab omni peccatorum macula purgata es. « Aperi mihi, » hoc est, de quiete et otio dilectæ tibi contemplationis egredere ad opus prædicationis « Quia caput meum plenum est rore, et cincinni mei guttis noctium. » Caput Ecclesiæ (ut Apostolus dicit) Christus est, cincinni vero sunt intimæ cogitationes sanctorum, quæ non laxè et dissolute fluunt, sed vinculo timoris et amoris Dei colligantur. Ros vero et guttæ noctium hoc loco tenebras et infidelitate plenas, frigidisque mentes designant. Caput ergo sponsi plenum est rore, cum sæculares quique a charitate Dei torpescunt, et juxta quod Dominus dicit, abundante peccato refrigescit charitas. Et cum tales sanctos Dei cœlestia meditantes persequuntur et odiunt, quasi cincinni sponsi pleni sunt guttis noctium. Cum ergo tales multiplicantur, et gravant Ecclesiam, tunc sponsus admonet sponsam suam ut surgat et operi prædicationis insistat.

« Exspoliavi me tunica mea, quomodo induar illa? » Provocata Ecclesia a sponso suo ad officium prædicationis, respondet : « Exspoliavi me tunica mea, quomodo induar illa? » Exui me curis et occupationibus hujus sæculi, sine quibus officium prædicationis aut vix aut nullatenus agitur : et quomodo fieri potest ut iterum ad ea quæ deserui revertar? Nam qui se ad officium prædicationis adaptat suscipiendum, debet quoque temporalia subditis providere, quæ sine magna sollicitudine agi non possunt. Quod autem tunica sollicitudines et curas significet,

A Dominus ostendit in Evangelio : « Et qui est, non descendat tollere tunicam suam est aperte dicere : Qui in sublimi contempte arce consistit, non descendat ut tollat tunicam suam, id est ut iterum occupationibus sæculetur Timet ergo Ecclesia, vel anima quæ quæta, hac tunica exui, et in contemplatione auditoris requiescens, iterum reindui et sæculetis negotiis occupari. « Lavi pedes meos, quomodo quinabo illos? » Lavi pedes meos, hoc est, quibus nunquam pulverem tangere, hoc est, agere consueveram, dignis pœnitentiæ fletibus adeo ut nihil nunc nisi divina me libeat curare. « Quomodo inquinabo illos? » id est, quomodo potest, ut iterum ad cogitanda caduca et redeam quæ nunc ex occupato et libero corde no fruor contuitu?

« Dilectus meus misit manum suam per foramen et venter meus intremuit ad tactum ejus. » Iam manum per foramen mittit, et ventrem tangit interna conditor inspiratione cor visitat, et effectum virtutum accendit, seu etiam cum memoriam operum suorum revocat, ut cogitanda quia cum Deus esset, pro nobis homo fieri debet, ut terrena nostra suscipiens, cœlestes noster, et moriendo pro nobis, vitam æternam donaret. Quod cum fit, venter intremuit, quia talia cogitare incipimus, cordis nostri arcus concutiunt, dum stupere incipimus, quantatione hæc Conditor pro nobis agere dignatus est quod venter cor significet, ostendit Propheta dicens : « Ventrem meum, ventrem meum dicitur Quod quid esset ostendit, dicens : « Sensus mei dissipati sunt. »

« Surrexi ut aperirem dilecto meo. » Apertum dilecto, non solum cum adventum ejus suscipimus, verum etiam cum aliis prædicamus, et eos a malitia pectus clausuram, nostra prædicatione conversos, facimus ut ipsi quoque januam Christo aperiant. Bene autem primo dicitur, « Surrexi, » deinde, « ut aperirem dilecto. » Quod prædicando aliorum corda Christo vult aperiri debet surgere, hoc est ad studium bonorum erigi, et opere implere quod prædicat, ne foris prædicans ipse reprobus efficiatur. Hinc et Locus Domino dicit : « Quæ cœpit Jesus facere et docere. » Prius dicit « facere, deinde docere. » « Mandistillaverunt myrrham, et digiti mei pleni probatissima. » Per manus quibus operamur operatio designatur; per digitos vero dicitur operationis, quia in nullo membro tantæ distinctiones articulorum, quantæ in digitis. Ecclesiæ myrrham stillant, cum prædicator continentia et mortificationi carnis suæ dant, dicentes cum Apostolo : « Castigo meum, et in servitutem redigo. » Sive et Christo mori parati sunt, sicut Joannes dicit Christus pro nobis animam suam posuit, et debemus pro fratribus animas ponere. » Dig-

sunt pleni myrrha probatissima, cum ipsum opus A mortificationis subtiliter discernimus, utrum pro intuitu supernæ mercedis fiat, an pro laudibus sæculi. Qui enim pro humanis favoribus jejunit, vel abstinentiæ sive continentiæ operibus insistit, in manibus quidem myrrham habet, sed in digitis non habet, quia non discernit quare hoc faciat. De quilibet Dominus dicit. « Reperunt mercedem suam. » Sive manus sponsæ distillant myrrham, cum operibus sanctæ Ecclesiæ, castimoniæ vel sanctæ continentiæ seipsos aptant.

« Pessulum ostii mei aperui dilecto meo, at ille declinaverat atque transierat. » Pessulum ostii aperit, cum Ecclesia vel fidelis quæque anima cor advenienti Conditori pandit. « At ille declinaverat atque transierat. » Plerumque enim cum spiritualia B quæque tractare volumus, quanto subtilius intendimus, tanto acies cordis reverberatur. Unde Salomon dicit: « Dixi, sapiens efficiar, et ipsa longius recessit a me. » Psalmista quoque dicit: « Accedet homo ad cor altum, et exaltabitur Deus. » Quanto enim quisque magis ad contemplationem divinam purificatione carnis cor sustollit, tanto altius quod quærebat esse invenit. Dicit ergo: « Ille declinaverat atque transierat. » quia nemo eum in præsentia vita sicuti est comprehendere potest. « Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est. » Quanto (inquit) vicinius adventum sponsi mei persensi ad tactum secretæ inspirationis, tanto magis quidquid in me erat frigidum, incaluit, ita ut nihil jam libeat nisi in lacrymas resolvi. Loquitur enim sponsus, C cum interna sui inspiratione Christi sanctam animam inspirat, eique cæleste desiderium suggerit, et ita eo loquente liquefit, quia quo magis cælestibus afflatur desideriis, eo amplius terrenis emoritur, et quasi insensibilis mundo efficitur, solumque cælesti desiderio vivit. Hoc est quod etiam per prophetam dicitur: Quis cæcus nisi servus meus? Quis surdus, nisi ad quem nuntios meos misi? « Quæsi, et non inveni illum. Vocavi, et non respondit mihi. » Ingeminat iterum causam doloris sui. Omnibus quidem se pie quærentibus adest Dominus semper « e invocantibus respondet, id est ad salutem exaud, sed plerumque fidelem animam se desiderantem, et ad se venire cupientem non exaudit, ad hoc ut ita se ei in præsentia ostendat, sicut se in D futurum ostensurum promittit, vel etiam non respondet, id est non exaudit, ad hoc ut libito suo sanctus quisque vinculis corporis exuatur, et liber amplexibus sponsi sui demulceatur. Nam quando Apostolus dicebat: « Cupio dissolvi et esse cum Christo, » quasi quærebat inhærere sponso suo, et vocabat illum desiderio mentis, sed tamen non respondebat illi, quia non statim de corpore eum liberabat, sed adhuc laboribus exerceri, et utilitatibus Ecclesiæ insudare permittebat.

« Invenerunt me custodes qui circumeunt civitatem, percusserunt me, et vulneraverunt me. » Vigiles qui custodiunt civitatem, sancti sunt doctores,

PATROL. CXVII.

qui civitatem Dei (id est Ecclesiam) circumeunt, pervigilem ejus curam agentes, quo illam et ab adversariis tueantur, et verbo suo vel exemplo ad cælestia desideria accendant. Inveniunt ergo sponsam dilectam quærentem, cum sancti doctores animam cælestibus desideriis intentam, vel præsentem verbo, vel absentes Scripturis suis instituunt et informant. « Percusserunt, inquit, et vulneraverunt me. » Verbum Dei gladius est, dicente Apostolo: « Vivus est sermo Dei et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti, et pertingens usque ad divisionem animæ ac spiritus. » Hoc gladio sponsa percutitur et vulneratur, quando prædicatoris sermo de Deo loquitur, et auditores veluti quodam spiculo compunctionis et amoris transfodit. « Tulerunt pallium meum mihi. » Hoc hic pallium, quod superius tunica intelligitur, ubi dicitur: « Exspoliavi me tunica mea, » tegmine videlicet sæcularium desideriorum: quod custodes auferunt, quia quidquid de amore præsentis sæculi in mente alicujus remanserit, totum sancti doctores auferunt, et eam solummodo sponsum Christum diligere faciunt. Hi tales possunt dicere cum Apostolo: « Mihi mundus crucifixus est, et ego mundo. » « Custodes murorum. » Muri civitatis sunt sancti doctores Ecclesiæ. Custodes autem murorum illi sunt qui etiam eos instruunt, qui aliis quoque prædicare possunt, qualis erat Paulus, qui Timotheum, Titum, muros utique hujus civitatis, instruebat et custodiebat, hoc est exhortabatur ad perfectionem boni operis.

« Adjuro vos, filiæ Hierusalem, si inveneritis dilectum meum, ut nuntietis ei quia amore langueo. » Filiæ Hierusalem sunt animæ fideles, quæ vel adhuc in præsentia peregrinantur, vel etiam Christo fruuntur. Filiæ Hierusalem, id est filiæ illius supernæ civitatis in qua est summa pax et felicitas divinæ contemplationis. Sed hoc loco filias Hierusalem animas debemus accipere Deum desiderantes, sed adhuc in hac peregrinatione versantes. Adjurat ergo sponsa filias Hierusalem, ut nuntient sponso quia amore languet, cum anima fidelis fideles alios Deum desiderantes adjurat, ut Christo insinuent, eique nuntient suo illam amore teneri. Bene autem se amore languere dicit: quanto enim magis superna desiderare cœperit, tanto erga ea quæ mundi sunt, languescit. Nec mirum si tales languere dicuntur, cum apostolus eos mortuos dicat: « Mortui (inquiens) estis, et vita vestra abscondita est cum Christo. » Ita ergo adjuranti sponsæ respondent filie Hierusalem.

« Qualis est dilectus tuus ex dilecto, o pulcherrima mulierum? qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adjurasti nos? » Hoc tunc fit quando quis fidelis fratrem fidelem alloquitur, et invicem sibi cælestium desideriorum verba suggerunt, quibus se ad supernorum amorem accendant. Indica mihi, inquit, jam desideranti, jam ad visionem Conditoris mei pervenire cupienti, qualis est dilectus tuus, hoc

est qualiter Christus amari debeat. Jam dudum, A inquit, illum timere cœpi, sed jam charitate timorem expellente, opto audire verba quibus ad amorem illius accendar. Tu ergo quæ illum jam amore quæris, ejusque amore langues, dic mihi qualis est dilectus tuus ex dilecto. Dilectus ex dilecto, Filius est ex Patre, sicut est Deus de Deo, lumen de lumine. Vel etiam « dilectus tuus ex dilecto, » Christus est ex ea parte, qua diligendus est, non ex ea qua timendus. Nam timere magis imperfectorum est, quos timor a peccatis revocat, amare vero perfectorum. Jam ergo interrogat qualis sit dilectus ex dilecto, id est qualiter Christus amari debeat, vel qualis sit erga illos qui illum tantum amore noverunt.

« Dilectus meus candidus et rubicundus, electus B ex millibus. » Vox respondentis Ecclesiæ : « Dilectus meus candidus et rubicundus : « candidus virginitate, rubicundus passione. Candidus, quia sine peccato ; nam sine peccato est conversatus : « peccatum enim non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus. » « Rubicundus, » quia « lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo. » « Electus ex millibus. » Singulari enim gratia homo Christus in omni humani generis massa refulsit, quia per illum proposuit Deus salvare genus humanum, et ipse est mediator Dei et hominum Jesus Christus ; de quo Psalmista : « Non est qui faciat bonum, non est usque ad unum. » Et Salomon : « Virum de mille unum reperi, » id est Christum, et ipse in psalmo : C « Singulariter sum ego donec transeam. » « Electus ergo ex millibus, » quia ex omni multitudine sanctorum solus dignus fuit audire : « Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui. »

« Caput ejus aurum optimum. » Caput sponsi Deus est, juxta quod Apostolus dicit, « Caput Christi Deus, » quod auro optimo comparatur, quia sicut aurum omnibus metallis pretiosius est, ita Deus omnipotens a se factis bonis præcellit et supereminet. Unde Dominus : « Nemo bonus nisi solus Deus. » Caput ergo sponsi aurum optimum est, quia Dei bonitas est ineffabilis, omnium rerum bonitatem transcendens, quia nihil bonum, nisi participatione hujus summi boni. » Comæ ejus sicut elatæ palmarum. » Comæ sponsi sunt multitudines fidelium, per fidem et dilectionem Deo adhærentes, quæ elatis D palmarum comparantur. Elatæ palmarum sunt ramiferae arbores et excellentiores, interdum aurei coloris, crispantes, et semper ad excelsa tendentes, et nunquam virorem suum amittentes. Tales ergo dicit comas sponsi sui Ecclesia, crispas videlicet et rutilas. Nonnulli dicunt elatas palmarum, speciem arboris esse aromaticæ, quem Latine abietem sive spatam vocant. Nam Græce abies ἐλάτη dicitur. Est autem species hæc apta conficiendis unguentis. Abietem vero hic non magnam illam arborem, quæ est navigiis et domibus apta, sed (ut diximus) speciem aromaticæ arboris debemus accipere : hæc juxta litteram de elatis palmarum Comæ ergo sponsi

elatæ palmarum comparantur, quia fidelium multitudines et virore fidei gaudent, et ad æterna desideranda extolluntur, atque dulcedinem supernæ suavitatis degustant, quam quanto magis percipiunt, tanto magis in oculis suis peccatores sibi et contemptibiles esse videntur. Unde sequitur : « Nigræ quasi corvus. » Comæ enim sponsi nigræ sunt quasi corvus, quia fidelium multitudines suæ fragilitatis sibi consciæ sunt, et nihil se boni ex se habere noverunt. Vel etiam « elatæ palmarum » sunt in spe et victoria : « nigræ vero quasi corvus, » quasi despecti et contemptibiles sunt pressuris hujus sæculi. Elatæ palmarum sunt sancti, quia per gratiam Dei ad cœlestis victoriæ palmam tendunt ; nigræ vero quasi corvus, quia per se infirmos et peccatores se esse cognoscunt. Possunt etiam comæ sponsi angelicæ virtutes accipi, quæ Deo specialiter inhærent, sicut comæ capiti, eumque a vicino contemplantur. Quæ bene elatis comparantur, quia nunquam a status sui rectitudine inclinantur, sed in dignitate officii sui immaculate permanent, quæ quanto magis claritatem sui conditoris contemplantur, eo amplius quam utile sit omne creatum, in ejus comparatione aspiciunt, et ideo nigræ quasi corvus esse dicuntur.

« Oculi ejus sicut columbæ super rivulos aquarum, quæ lacte sunt lotæ. » Oculi ejus dona sunt Spiritus sancti. Quod ostendit Joannes in Apocalypsi, dicens : « Vidi agnum tanquam occisum, habentem cornua septem et oculos septem, qui sunt septem spiritus Dei missi in omnem terram. » Unde et bene columbis super rivulos aquarum comparantur, quia Spiritus sanctus puris et sinceris mentibus delectatur. Non enim super stagna vel paludes, sed super rivulos aquarum columbæ resident, quia (ut dictum est) Spiritus sanctus castas et mundas mentes sibi habitaculum facit. « Quæ lacte sunt lotæ, » quia (ut dictum est) Spiritus sanctus lactis nomine, id est Dei gratia intelligitur, quæ per Spiritum sanctum Ecclesiæ tribuitur, et qua veluti lacte parvuli, ita Ecclesia nutritur. Possumus per oculos sponsi doctores accipere, qui columbis comparantur propter innocentiam et simplicitatem. Hæ columbæ super rivulos resident, ut adventum accipitris a longe prospiciant et præcaveant, sic et sancti doctores aqua baptismatis perfusi, nitore castitatis et sanctimonie dealbati sunt, et resident juxta fluentia plenissima. hoc est juxta Scripturarum exuberantem scientiam. Si quid vero putamus distare inter rivulos fluentia plenissima, dicendum est, per rivulos Veteris Testamenti Scripturas designari : per fluentia plenissima, copiosam sancti Evangelii Scripturam accipi. Istæ ergo columbæ et super rivulos aquarum sunt, et juxta fluentia plenissima resident, quæ sancti doctores assidue tam Veteris Testamenti quam Novi mysteria perscrutantur.

« Genæ illius sicut areolæ aromatum, consitæ pigmentariis. » Genæ sponsi, modesta Christi pietas, vel severitas, sive habitus vultus illius accipitur.

Genæ enim illius erant, cum exsultaret in spiritu, A
 et Evangelium dicit, vel cum fletet super mortuum
 Lazarum, vel cum doleret super perituram Hierusa-
 lem, et plura id genus. Hæ genæ sponsi areolis aro-
 matum comparantur, sicut enim areolæ aromatum
 optime compositæ et ordinatæ aspectum intuentium
 delectant, eisque odoris sui gratiam propinant, ita
 Christi mansuetudo et absentes fama, et præsentis
 reipsa delectabat, et ad sui dilectionem provocabat.
 Hæ areolæ a pigmentariis consitæ sunt. Pigmentarii
 sunt prophetæ vel apostoli, quorum alteri hæc om-
 nia futura, alteri jam facta descripserunt. « Labia
 illius lilia distillantia myrrham primam. » Per la-
 bia sponsi, Verba Domini nostri accipiuntur, quæ
 liliis comparantur, quia candoris æterni præmia an-
 nuntiant: distillant myrrham primam, quia per B
 carnis mortificationem ad hæc perveniendum do-
 cent. Vel etiam liliis labia Domini comparantur,
 quia castitatis illa et munditiæ opera docent. Distil-
 lant primam myrrham, quia quæcunque adversa pa-
 tienter perferenda insinuant. Labia Domini lilia
 erant, cum docens in monte diceret: « Beati pau-
 peres spiritu, beati mites, beati misericordes, beati
 mudo corde. » Distillant myrrham primam, cum
 post hæc subjungeret: « Beati qui persecutionem
 patiuntur propter justitiam. »

« Manus ejus tornatiles aureæ. » In manibus nani-
 que sponsi, digne operatio Salvatoris accipitur. Si-
 cut enim quis torno facile operatur, nec regula ulla
 indiget, sic operatio Salvatoris facilis erat: quid- C
 quid enim volebat, illico perficiebat, quia « dixit et
 facta sunt; » et de quo Evangelista, « Erat quasi in
 potestate habens sermonem. » Aureæ enim erant,
 quia operatio illius divinitatis peragebatur potentia:
 nam in auro divinitas figuratur, quia sicut aurum
 cætera metalla antecellit, et pretiosius est, ita divi-
 nitas suis omnibus operibus ineffabili modo præcel-
 lit. « Plenæ hyacinthis. » Hyacinthus lapis est aërii
 coloris. Quid ergo in hyacinthis, nisi spes et desi-
 derium cæleste accipitur? Et manus Domini plenæ
 sunt hyacinthis, quia omnis ejus operatio nos ad
 spem et desiderium supernorum excitat. Hyacinthus
 est etiam flos aromaticus, coloris purpurei bonique
 odoris. Manus Domini plenæ sunt hyacinthis, quia in
 cruce clavis perforatæ, et rubore sui sanguinis quasi
 colore purpureo respersæ sunt. Sed superior expo- D
 sitio de hyacintho lapide, melius hic convenit. In
 alia translatione « lapis » habetur. Dicuntur enim
 manus ejus tornatiles, plenæ tharsis. Tharsis lapis
 est quem nos chalcedonium dicimus. « Venter ejus
 eburneus. » In membris humani corporis nihil ven-
 tre fragilius, nihil tenerius: ideoque per ventrem
 fragilitas assumptæ humanitatis in Christo accipitur.
 Ebur autem est os elephantis, quod animal dicunt
 esse castissimum, et naturæ frigidissimæ: unde et
 a dracone, qui calidæ naturæ est, vehementer ap-
 petitur. Venter ergo sponsi eburneus est, quia as-
 sumpta humanitas Redemptoris, nullam corru-
 ptionem, nullam labem admisit. Peccatum enim non

fecit, nec dolus inventus est in eo ullus. Fragilita-
 tem quidem carnis assumpsit, sed tamen totius pec-
 cati immunis fuit, sicut serpens æneus a Moyse in
 deserto exaltatus, figuram quidem serpentis habuit,
 sed malitia veneni caruit. « *Distinctus sapphiris.* »
 Sapphirus lapis est, cæli sereni habens colorem,
 unde in visione Domini dicitur: « *Et viderant Deum
 Israel, sub pedibus ejus quasi opus lapidis sapphiri,
 et quasi cælum cum serenum est.* » Per sapphiros
 ergo opera divinæ majestatis intelliguntur, quæ in
 carne perficiuntur. Venter ergo sponsi distinctus
 erat sapphiris, quia humanitas Christi cælestibus
 virtutibus refulgebat. Nec plenus dicitur esse sapphi-
 ris, sed « *distinctus,* » ita videlicet, ut inter sap-
 phiros appareret eboris candor, quia sic Dominus
 operabatur ea quæ divinitatis erant, ut nihilominus
 perficeret ea quæ erant humanitatis, et non relin-
 queret ea quæ erant divinitatis. Distincta est enim
 operatio in Christo divinitatis et humanitatis. Nam
 quod esuriebat, quod sitiebat, quod flebat, quod læ-
 sabatur, quod ad ultimum crucifigi et mori poterat,
 humanitatis opera erant: quod vero mortuos susci-
 tabat, quod omnibus infirmantibus succurrebat,
 quod seipsum a mortuis resuscitabat, evidentissima
 erant opera divinitatis.

« *Crura illius columnæ marmoreæ, quæ fundatæ
 sunt super bases aureas.* Crura sponsi itinera sunt
 Salvatoris, quibus homo fieri et ad nos venire digna-
 tus est. Quæ recte columnis marmoreis comparantur,
 quia nihil marmore fortius, nihil columna rectius.
 Et crura sponsi columnæ marmoreæ sunt, quia om-
 nia itinera Domini et fortia et recta sunt. De ejus
 fortitudine dicit Psalmista: « *Exsultavit ut gigas ad
 currendam viam, a summo cælo egressio ejus.* »
 De rectitudine alibi: « *Iustus Dominus et justitias
 dilexit, æquitatem vidit vultus ejus;* » et, « *Universæ
 viæ Domini misericordia et veritas.* » Hæc crura su-
 per bases aureas fundata sunt, quia omnia quæ per
 Christum vel in Christo agenda erant, divinitatis
 consilio ante mundi constitutionem præordinata et
 præfinita sunt. Aurum enim quod (ut sæpe dictum
 est) splendidius et pretiosius est cæteris metallis, di-
 vini consilii sincerissimum secretum significat. De
 basibus enim aureis columnæ marmoreæ procedunt,
 quia ab initio sæculi præordinata est incarnatio, na-
 tivitas, passio, et resurrectio Salvatoris, cæteraque
 mysteria quibus humanum genus redimeretur. Unde
 et Propheta laudans Deum dicebat: *Domine Deus
 meus, honorificabo te, laudes dicam nomini tuo quoniam
 facis mirabiles res: consilium tuum antiquum ve-
 rum fiat.* « *Species ejus ut Libani, electus ut cedri.* »
 Libanus Phœnicis est mons, terminus Judææ con-
 tra septentrionem, et est excelsior cæteris montibus.
 Arbores illius montis et proceritate et specie ac ro-
 bore cæterarum sylvarum ligna præcellunt. Sicut
 (inquit) Libanus cæteris montibus Judææ terræ præ-
 celsior est, ita Redemptor noster speciosior est om-
 nibus electis, quia speciosus est forma præ filiis ho-
 minum. Et sicut pulchrior est et procerior cæteris

arboribus, ita et ille gratia divinitatis præcellit omnes ab initio sæculi sanctos.

« Guttur illius suavissimum. » Superius per labia sponsi, verba ejus intellecta sunt, nunc per guttur ipsorum verborum interior dulcedo significatur, qua intellectus noster reficitur. Unde et Psalmista : « Gustate et videte quoniam suavis est Dominus. » Et multi quidem verba Domini facile intelligere possunt, sed pauci sunt qui dulcedinem illorum valeant penetrare ; hoc est qui præcepta Dei ex amore et desiderio studeant adimplere. « Et totus desiderabilis. » Ac si diceret : Quid per singula membra ejus describendo immoror ? Totus est desiderabilis sponsus meus. Totus, inquit, quia perfectus Deus, perfectus homo. Totus ergo desiderabilis est, quia angelos et electos quosque ad suum accendit desiderium, juxta quod Apostolus dicit : « In quem desiderant angeli prospicere, » et quo vicinius accipitur, hoc majori desiderio ad se aspiciendum provocat intuentes. « Talis est dilectus meus, et iste est amicus meus, filiæ Hierusalem. » Dilectus, quia per fidem et charitatem illi inhæreo : amicus vero, quia me de vinculo peccati redemptam, amicam suam et secretorum suorum consciam facere dignatus est. Quem quanto plus quisque diligit, tanto amicitia ejus dignior efficitur.

« Quo abiit dilectus tuus, o pulcherrima mulierum ? » Vox est filiarum Hierusalem, id est Ecclesiarum, sive etiam animarum sanctarum. Nam sponsa Christi Ecclesia est, filiæ Hierusalem ipsa Ecclesia est, quæ ex singulis fidelium animabus constat. Aiunt ergo : « Quo abiit dilectus tuus, o pulcherrima mulierum ? Quo declinavit dilectus tuus ? et quæremus eum tecum. » Adjuraverat enim superius ipsa sponsa filias Hierusalem, ut nuntiarent sponso quod amore ejus langueret ; interrogaverant eadem filiæ Hierusalem qualis esset sponsus, et illa consequenter formam sponsi sui exposuerat ; nunc interrogant ipsæ filiæ Hierusalem quo abierit sponsus ille, ut quærant eum cum ea : hoc faciunt sanctæ animæ, quando ad invicem de æterna salute colloquuntur, flagrant amore Christi, et ejus aspectum desiderantes ; sive eum diligenter investigant, in quorum maxime cordibus Christus requiescit, ut eorum exemplo et conversatione ædificentur. Notandum autem quod dicitur, Quo abiit, vel « quo declinavit dilectus tuus ? » Quasi enim ad tempus declinatum quæritur, ut majus ad se quærendum desiderium excitet. Ad hoc enim plerumque differt vota et orationes sanctorum, ut ardentius eum desiderare incipiant, sicut et quondam Mariæ se quærenti non statim se ostendit, sed in specie hortulani apparens, tandem quod ipse qui quærebatur esset, ostendit. Exaudit ergo Christus semper electos suos, sed semper quasi declinat, cum non statim postulata concedit. Bene autem dicitur, « quæremus tecum, » nam qui sine Ecclesia Christum quærit, errare et fatigari potest, proficere non potest.

CAPUT VI.

« Dilectus meus descendit in hortum areolam aromatis, ut pascatur in hortis colligat. » Jam supra docti sumus qui Christi, sancta videlicet Ecclesia, de qua dictum est : « Hortus conclusus soror mea. » Descendit (inquit) Christus in hortum suum lam, quem ipse præparavit et excoluit, quem tum germinibus consevit, quem sua gratia vit, quem muro suæ custodiæ ab incursum spirituum defendit. Et bene in hortu descendisse dicitur, nam in horto sepeliri primum Mariæ Magdalænæ in horto apparu quodammodo primitias Ecclesiæ consecravit disse dicitur, quando de superioribus et sedibus in hortum descendit, quem ipse hu plantavit : sed ad hoc ipse descendit, ut h est Ecclesia) ejus ad ipsum ascenderet. Ur sequentibus de horto, id est Ecclesia sua « Quæ est ista quæ ascendit per desertum areolam (inquit) aromatis. » Per areolam anique fidelis intelligitur, quæ disciplina cœlest et diligenter composita, ac laterum parilitat drata est. « Ut pascatur (inquit) in hortis, ut piis sanctorum laboribus delectetur. Ip bonis nostris pascitur, in tantum, ut in paup reficiatur. « Et lilia (inquit) colligat, » hoc es ctas animas virtutis maturitate ad perfectum rem perductas, ab hoc mundo ad se colligat in æterna beatitudine gaudere faciat. Lilia sanctæ sunt animæ, virtutum studiis et bonibus candidatæ.

« Ego dilecto meo, et dilectus meus mihi scitur inter lilia. » « Ego dilecto meo, » sub gratiam passionum præparo ; « et dilectus mihi, » gratiam perfectionis, vel præmium æternæ munerationis præstabit. Sive, « ego dilecto me ipsa mansionem paro, et dilectus meus mihi ipse in me habitat, et me in se habitare facit ipse in Evangelio dicit, « Ego in vobis, et vos in me. »

« Pulchra es, amica mea, suavis et decora sicut Hierusalem. » Quærebat Ecclesia sponsum tanquam absentem, sed ille ut se semper præstenderet, eique de se colloquenti seque desiderium semper adesse demonstraret, cito respondit « Pulchra es, amica mea, suavis et decora sicut Hierusalem. » Pulchra es, quia maculam et rugam habes peccati, sed omni nitore virtutum vernas. « Suavis es, » Ecclesia vel anima quæque fidelis. « et decora sicut Hierusalem. » Hierusalem, quæ pacis interpretatur, illam supernam civitatem gnat, in qua est vera pax et felicitas ; qui gaudent sancti de munere, ut non sit quod de corruptione. Ergo Ecclesia, quæ adhuc in mundo est, vel anima quæque fidelis, ad similitudinem Hierusalem suavis est et decora, quia illam in quantum potest imitatur. Sequitur : « Terribilis est Hierusalem, quia circumdatur a muribus et castrorum acies ordinata. » Terribilis est Hierusalem a malignis spiritibus, et est ordinata ut casta

acies, cum videlicet unusquisque fidelis ordinem suum et vocationem suam recte custodit. Tres enim sunt ordines Ecclesiae: doctorum, continentium, et conjugatorum; quæ species in tribus viris illis demonstratæ sunt, Noe, Daniel et Job. Noe enim qui inter fluctus arcam rexit, sanctos doctores significat: Daniel, cælebs et castus, continentium ordinem significat; Job, qui uxorem habuit et filios, ordinem conjugatorum exprimit. Ergo Ecclesia ordinata est sicut acies castrorum, quia unusquisque ordo Ecclesiae velut in acie contra hostes malignorum spirituum consistit, dum sancti doctores prædicationi et doctrinæ operam impendunt. Continentes, quæ mundi sunt contemnentes, tantum quæ Dei sunt cogitant, et libera a terrenis occupationibus mente, soli Deo vacant. Conjugati eleemosynis et cæteris actualis vitæ operibus bonis insistunt, sicque utuntur mundo, ut quæ Dei sunt non deserant. Hæc ergo ordinatissima dispositio Ecclesiae terribilis est inimundis spiritibus, velut acies castrorum ad bellum ordinata. Sive pulchra est Ecclesia et decora sicut Hierusalem in virtutibus; terribilis vero ut castrorum acies ordinata, quia imperium suum et potestatem proferre non cessat usque ad terminos totius orbis. Sive terribilis est ut castrorum acies ordinata, quia sic unitate charitatis connexa est et conjuncta, ut nulla vi maligni hostis, nulla peste discordiæ possit penetrari: nihil enim sic terret malignos spiritus quomodo charitas.

« Averte oculos tuos a me, quia ipsi me avolare fecerunt. » Ac si diceret: Ego quidem dedi tibi oculos columbinos, quibus me intueri et arcana Scripturarum acutissime penetrare valeres; sed cave ne illos ad me videndum modo intendere velis, quia dum in præsentis vivis, non potes: « Non enim videbit me homo et vivet. » Cum autem vinculis carnis absoluta ad me veneris, tunc me aperta visione videbis, et implebitur quod in Evangelio promittitur: « Qui autem diligit me, diligetur a Patre meo, et ego diligam eum, et manifestabo ei meipsum. » Quod autem dicitur, « Quia ipsi me avolare fecerunt, » non est putandum quod Deus quærentes se deserat, et ab illis recedat, cum ipse præcipiat: « Quærite et invenietis, » sed ita potius accipiendum, quia quanto amplius quisque divinitatem majestatis Dei perscrutari voluerit, eo amplius intelligit quam imperscrutabilis atque incomprehensibilis sit. Et hoc est quod Psalmista dicit: « Accedet homo ad cor altum, et exaltabitur Deus. » Ac si diceret: Licet homo ad videndum Deum cor sublevet, exaltabitur, quia quantus sit comprehendi non potest. « Capilli tui sicut grex caprarum, quæ apparuerunt de Galaad. » Hi versiculi superius expositi sunt, sed non pigeat iterato exponere, quos non piguit Spiritum sanctum repetere. Ideo enim bis istos versiculos posuit, ut certissimum et stabile teneremus quod sub repetitione confirmari audiremus. Capilli Ecclesiae sanctæ, multiplices sunt subtilium cogitationum varietate. Et bene comparantur gregi caprarum, nam

capra peccatoris figura est. Unde et in lege præcitur ut quicumque per ignorantiam peccaverit, et cognoverit reatum suum, offerat pro delicto suo capram in holocaustum. Capilli ergo Ecclesiae gregi caprarum comparantur, quia sancti, qui sunt membra Ecclesiae, omnes reatus cogitationis suæ per dignam pœnitentiam et per lacrymas justæ compunctionis delere satagunt. Bene autem de monte Galaad apparuisse dicuntur. Galaad interpretatur acervus testimonii. Ideoque per Galaad mens sanctorum designatur, qui sunt acervus testimonii, quoniam omnia quæ sæculi sunt negligere, et solum Deum desiderare evidentissimis attestatur indiciis. Potest etiam per Galaad ipse Dominus et Redemptor noster intelligi. Galaad enim et montis et civitatis nomen est. De monte ergo Galaad grex caprarum apparuit, quia Ecclesia super Christum est fundata, sicut ipse dicit: « Non potest civitas abscondi supra montem posita. » Ipse est acervus testimonii, quia multitudo prophetarum et patriarcharum gestis et scriptis ei testimonium perhibent.

« Dentes tui sicut greges ovium, quæ ascenderunt de lavacro, omnes gemellis fetibus, et sterilis non est in eis. » Per dentes Ecclesiae firma sermonum ejus stabilitas intelligitur. Qui bene gregi ovium comparantur quæ de lavacro ascenderunt, quia verba Ecclesiae nihil nisi innocentiam et mansuetudinem sonant, nihilque in se fœdum, nihil turpe vel immundum retinent, sed lavacro sinceritatis et puritatis lavantur, audientes ab Apostolo: « Sermo malus ex ore vestro non procedat. » Bene autem omnes gemellis fetibus esse dicuntur, quia sermo sanctorum nihil aliud sonat nec loquitur, nisi quod ad dilectionem Dei et proximi pertinet. Solummodo enim ea sancti loqui debent, quæ ad perpetuam corporum et animarum pertineant sanitatem.

« Sicut cortex mali punici, sic genæ tuæ absque occultis tuis. » In genis diximus superius sanctorum castam verecundiam figurari; in cortice mali punici, mysterium passionis Christi, audientes a Paulo apostolo: Noli erubescere crucem Christi, neque me vinctum ejus. Et hæc quidem magna sunt, quæ in aperto sunt; maxima vero sunt illa quæ sunt intrinsecus, hoc est quæ in futuro sanctis reservantur.

« Sexaginta sunt reginæ, et octaginta concubinæ, et adolescentularum non est numerus. » Reginæ sunt doctores sanctæ Ecclesiae, qui merito fidei et scientiæ thoro regis æterni propinquant, et spirituales Deo filios pariunt. Sexagenarius numerus ex denario et senario perficitur. Denarius enim per senarium multiplicatus, in sexagenarium consurgit. Et denario significantur divina præcepta, propter decalogum legis; senarius vero pro perfectione ponitur, quia sex diebus perfecit Deus opera sua. Reginæ ergo sexaginta esse dicuntur, quia eos significant, ut diximus, qui perfectione scientiæ et operis pollent, et propter solum amorem Conditoris sui et intuitum supernæ remunerationis prædicant. Hic etiam numerus, id est sexagenarius, ex duodenario quinquies ducto

conficitur. Nam quinquies duodeni, vel duodecies A
 quini, sexaginta fluat. Reginae ergo sexaginta esse
 dicuntur, quia illos significant qui in Ecclesia consti-
 tituti, quinque sui corporis sensus juxta institutionem
 duodecim apostolorum caste disponere noverunt.
 Concubinae eos significant qui non sincere Christum
 praedicant, sed propter lucra temporalia vel propter
 laudes populares. Nam et istae sunt reginae, et ante
 thorum regis per seientiam accedunt, et filios spiri-
 tuales generant, sed a corona aeterni regni alienae
 existunt. Et bene octogenario numero comprehen-
 duntur, nam hic numerus ex denario et octonario con-
 fititur. Octogenarius vero in malo accipitur aliquan-
 do, propter quaternarium, quo multiplicato consistit.
 Quaternarius enim temporalia quaeque et praesentia B
 significat, propter quatuor mundi climata, vel qua-
 tuor anni tempora. Recte ergo concubinae istae octo-
 ginta esse dicuntur, quia (ut dictum est) propter sola
 temporalia et visibilia praedicant, et spiritualia mi-
 nus curant. De talibus Apostolus dicebat: « Sunt
 quidam Christum annuntiantes non sincere, » etc.,
 donec dicit: « In hoc gaudeo, sed et gaudebo. »
 « Adolescentularum non est numerus. » Adolescen-
 tulae sunt animae jam in Christo regeneratae, quae
 deposita primi hominis vetustate, in Christo reno-
 vatae sunt, necdum tamen sunt nobiles, necdum
 thoro regis aptae, quia necdum ad perfectionem
 Christum praedicandi pervenerunt. Quarum non est
 numerus, quia infinitus est numerus animarum in
 Christo credentium, nec ab ullo homine com-
 prehendi potest. Caeterum Deo numerati sunt omnes O
 electi. Nam apud quem etiam stellarum numerus
 comprehensus est, ignorari non potest electorum
 numerus.

« Una est columba mea, perfecta mea, » hoc est
 una catholica per universum mundum diffusa Eccle-
 sia, quae ex reginis et adolescentibus constans, etiam
 concubinas habet, hoc est, quosdam qui nomine te-
 nus Christiani vel doctores dicuntur. Una est ergo
 Ecclesia, quia scissuram et schismata non recipit,
 sed sicut unus est Deus, una fides, unum baptisma,
 ita una est generalis Ecclesia. quae recte et columba
 vocatur, quia Spiritus sancti dote, qui in specie co-
 lumbae apparuit, Christo sponsata et sanctificata
 est. « Una est matri suae, electa genitrici suae. »
 Mater nostra illa est caelestis Hierusalem, de qua D
 Apostolus dicit: « Illa autem quae sursum est Hieru-
 salem, libera est, quae est mater nostra. » Haec ergo
 Ecclesia una est matri suae, quia ad exemplum illius
 Ecclesiae, quae jam Christo fruitur, ipsa in hac pe-
 regrinatione instituitur et informatur, atque ad illam
 beatitudinem, in qua cum Christo regnat, pervenire
 nititur. « Viderunt illam filiae, et beatissimam praedi-
 caverunt reginae et concubinae, et laudaverunt
 eam. » Quas superius adolescentulas, hic filias ap-
 pellat. Reginae vero et concubinas in hoc loco ut
 superius intelligamus. Filiae ergo, reginae et concu-
 binas praedicant Ecclesiam et laudant, quia universi-
 tas fidelium catholicam admiratur Ecclesiam. Ipsa

enim Ecclesia quae ex multis fidelium constat per-
 sonis, catholicam (id est universalem) Ecclesiam
 conficit.

« Quae est ista, quae progreditur quasi aurora con-
 surgens? » Vox est Synagogae. In fine siquidem sae-
 culi cum plebs Judaica ad praedicationem Eliae et
 Enoch conversa fuerit ad Christum, ipsa quoque
 admirabitur, dicens: Quae est ista? id est quanta et
 qualis est Ecclesia quae progreditur? hoc est, proficit
 de virtute in virtutem. Non enim stare, sed progredi
 dicitur Ecclesia, quia non in uno loco contenta, sed
 totum mundum caelesti praedicatione occupavit.
 Quasi aurora progreditur, quia transactis tenebris
 infidelitatis, lumen veritatis habere ostendit. « Pul-
 chra ut luna. » Lunam ferunt physici a sole illumi-
 nari. Et Ecclesia pulchra est ut luna, quia charitate
 sponsi sui Christi illuminatur, et ejus gratia resplen-
 det. Sive pulchra est ut luna in praesenti vita, ubi
 aliquando concessa sibi pace et securitate crescit,
 aliquando adversitatibus obtrita decrescit. « Electa
 ut sol, » in alia vita, ubi perpetuo resplendet
 gaudio de visione Conditoris sui. Sive electa est ut
 sol, quia illum verum imitari nititur, de quo scri-
 ptum est: « Vobis timentibus nomen meum orietur
 sol justitiae. » Hunc solem imitatur vivendo in hu-
 militate et justitia et pietate. « Terribilis ut castro-
 rum acies ordinata. » Terribilis aeri tempestatibus,
 ordinata ut castrorum acies, id est charitatis uni-
 tate unita, ut nullis tentationibus penetrari valeat.

« Descendi ad hortum nucum. » Laudata Ecclesia a
 Synagoga, respondet: « Descendi ad hortum nucum. »
 Hortus nucum est vita praesens. Nam sicut in nucis
 tegmen quidem durissimum videtur, sed nucleus lae-
 tet, ita in praesenti vita nostrae conscientiae clausi
 sunt, et non apparent, donec fracta testa corporis
 manifestentur. Descendit ergo ad hortum nucum
 Ecclesia, quando per doctores suos vitam singulorum
 considerat. Unde sequitur: « ut viderem poma con-
 vallium. » Poma convallium sunt virtutes, quae hu-
 militate condiuntur. « Descendi (inquit ad hortum,
 ut viderem poma convallium, » id est ut considera-
 rem sanctos, excellentia quidem virtutum praeditos,
 sed humilitate depressos. « Et inspicerem si floruis-
 set vinea. » Hoc est ut considerarem qui in studio
 sanctarum virtutum proficerent. « Et germinassent
 mala punica. » Hoc est ut eos quoque perquirerem;
 qui jam apti sunt ad imitandam passionem Christi.
 Nam mala punica, ut saepe dictum est, mysterium
 passionis Christi significant. Considerat ergo Eccle-
 sia per praelatos suos, qui in virtutibus, vel qui jam
 perfecti sunt, ut imitantes passionem Christi, pro
 illo quoque idonei sint sanguinem fundere, quales
 erant illi quibus Apostolus dicebat: « Vobis datum
 est, non solum ut credatis in Christum, sed ut pro
 illo patiamini. »

« Nescivi. » Vox est Synagogae. Quae videns tan-
 tam Ecclesiae gratiam inspecta veritate Evangelii,
 dolet quod antea non cognoverit fidem Christi, et
 quasi excusans se quod tarde conversa sit, dicit:

Nescivi, o sponsa Christi Ecclesia. Nescivi, id est non cognovi tantam gratiam et tanta dona spiritualium virtutum tibi a sponso tuo collata. « Anima mea conturbavit me propter quadrigas Aminadab. » Conturbata (inquit) sum nimia animi sollicitudine, propter tam subitam Evangelii prædicationem. Sciebam enim legem et prophetas divinitus datos, et ideo cum subito vidissem prædicari Evangelium, conturbata sum propter quadrigas Aminadab. Aminadab abnepos fuit Judæ, per quem generatio Christi contexitur. Interpretatur Aminadab populi mei spontaneus, quia cum esset Deus, sponte factus est homo; cum esset conditor et creator, sola benignitate sua factus est portio populi sui. Et est sensus: Conturbata (inquit) sum propter subitam Evangelii prædicationem, quæ veluti velocissimæ quadrigæ, totum subito mundum pervolavit. Et bene hanc prædicationem non currus, sed quadrigas appellat, quia Evangelii prædicatio quatuor evangelistarum auctoritate consistit, et quatuor Evangelia quasi quadrigæ sunt Novi Testamenti, cui præsidet auriga ipse Christus temperans et disponens ipse cursum Evangeliorum.

« Revertere, revertere. Sunamitis. » Vox est Ecclesie, Synagogam ad fidem invitantis: « Revertere, revertere, Sunamitis. » Revertere, o Synagoga ab infidelitate ad fidem, revertere ab odio ad dilectionem. Sunamitis interpretatur captiva vel despecta. Talis erat Synagoga ante adventum Christi, captiva videlicet vinculo diaboli, et despecta a Deo, quia Christum ad salutem suam missum non cognovit. « Revertere, revertere, ut intueamur te, » id est ut pulchritudinem tuæ castitatis aspiciamus.

CAPUT VII.

« Quid videbis in Sunamite nisi choros castrorum? » Vox est sponsi. Qui audiens invitari Synagogam a sponsa sua Ecclesia ad fidem, dicit: « Quid videbis in Sunamite nisi choros castrorum? » Ac si diceret: Tu quidem, o sponsa, doles de perditione Synagogæ, et quod tarde ad fidem veniat, sed adest tempus quo convertatur, et tunc nihil videbis in ea nisi choros castrorum, id est nisi charitatis concordiam et stabile robur fidei, quo pro defensione meæ fidei pugnabit. Nam chori canentium sunt, castra vero militum pignantium. In Sunamite ergo chori castrorum videbuntur, quia conversa Synagoga et concorditer Christum prædicabit cum Ecclesia, et pro fide Christi usque ad mortem pugnabit. « Quam pulchri sunt gressus tui! » Ab hoc loco incipit sponsus exponere laudes sponsæ suæ. Et notandum quod a gressibus incipit ejus pulchritudinem texere, et in ore laudes ejus finit, sicut superius ab oculis cæperat. Hoc autem fecit vel ad pulchritudinem carminis variandam, vel etiam quia sic mysteriis aptissimum est. « Quam pulchri (inquit) sunt gressus tui! » Vidit Ecclesiam non otiose in uno loco stantem, sed veloci prædicatione totum mundum peragrantem, ideoque a gressibus cepit eam laudare. Gressus enim Ecclesie sunt velox prædicatio apostolorum, per quos in omnem terram Evangelium insonuit. « In calceamentis, » id

est in patrum præcedentium exemplis. Calceamenta enim ex mortuis fiunt animalibus. Et calceamenta Ecclesie sunt Patrum præcedentium exempla, quibus gressus habet munitos, ut securius eum imitando et sine offensione gradiatur. « Filia principis. » Alia translatio, « filia Aminadab » dicit. Aminadab (ut superius dictum est) populi mei spontaneus dicitur, qui recte figuram Christi tenet; nam Ecclesia et filia est et sponsa. Filia, quia ejus sanguine redempta, ejus baptisate regenerata: sponsa, quia dote Spiritus sancti illi est conjuncta. « Juncturæ feminum tuorum sicut monilia quæ fabricata sunt manu artificis. » In feminibus vel in femoribus solet sacra Scriptura generationis propaginem designare. Unde de Jacob legimus: « Omnes animæ quæ egressæ sunt de femore Jacob. » Femina ergo Ecclesie sunt spiritualis generatio credentis populi per verbum prædicationis et lavacrum regenerationis. Juncturæ feminum est conjunctio duorum populorum in una fide, judaici et gentilis. Et bene hæ juncturæ monilibus comparantur, quia fides utriusque populi maxime in operibus manifestatur. Nam « fides sine operibus mortua est. » Fabricata autem sunt manu artificis, hoc est Dei omnipotentis, cujus munere virtus boni operis credentibus tribuitur. Hic est ille artifex, de quo Paulus dicebat, quando memoriam Abrahamæ patriarchæ faciebat: Expectabat enim manentem civitatem, cujus conditor et artifex Deus est.

« Umbilicus tuus crater tornatilis, nunquam indigens poculis. » Umbilicus frigidissima pars est corporis, et ideo per umbilicum fragilitatem nostræ mortalitatis debemus accipere. Crater vero est calix major, ansas hinc inde habens. Umbilicus ergo Ecclesie, crater est tornatilis, quia quanto magis doctores Ecclesie suæ fragilitatis meminerint, tanto magis verbo prædicationis insistunt, ut eleemosynam verbi Dei præbentes, ipsi misericordiam a Deo consequantur. Et bene crater tornatilis dicitur. Torno enim facilius operamur, per quod significatur facilitas erogandi verbum vel eleemosynam dandi. Non enim morose, nec hæsitando eleemosyna danda est, juxta quod Salomon dicit: « Ne dixeris amico tuo: Vade et revertere, cras dabo tibi, cum statim possis dare. » Quod etiam torno fit, non eget exterius adhibita regula vel linea, sed inerrate ex seipso perficitur. Umbilicus ergo Ecclesie crater est tornatilis, quia quicumque vel prædicat, vel eleemosynam dat, pro sola dilectione et supernæ mercedis expectatione hoc facere debet. Nam quicumque vel prædicat, vel proximis miseretur pro remuneratione temporali vel laude, crater est, sed non tornatilis. Et hic crater nunquam indiget poculis, quia prædicatoribus nunquam deest prædicatio verbi Dei, quia ipse quem prædicant, pocula scientiæ et virtutem constantiæ illis subministrat. Unde et Psalmista: Dominus dabit verbum evangelizantibus virtute multa.

« Venter tuus sicut acervus tritici vallatus liliis. » Eadem fragilitas quæ per umbilicum designata est, ostenditur hoc loco per ventrem, quia venter nulla

ossium firmitate premitur. Bene ergo venter Ecclesie acervo tritici comparatur, quia sancti quique quanto magis memores sunt suae fragilitatis, eo studiosius ad proferendos bonorum operum fructus insistunt. Et recte non copiam tritici, sed acervum tritici dicit, ut per hoc significet incrementa virtutum, quae veluti acervus ab inferioribus ad superiora crescendo conscendunt. Nam sicut acervus inferioribus lata amplitudine spatiat, superius vero quadam brevitate contrahitur et acuminatur, ita in Ecclesia multi sunt qui indulgentius vivunt, pauci vero qui summæ perfectioni insistunt. Plures enimveniuntur qui de bonis suis eleemosynam faciunt, quam qui sua pro Deo relinquunt. Hic acervus liliis vallatus dicitur, quia sancti bona quae faciunt, pro desiderio supernae claritatis et candoris agunt. Nam per lilia caelestis illa claritas designatur. Potest etiam per ventrem Ecclesiae divinitus fons baptismatis accipi, quo fideles in novam creaturam regenerantur. Hic ergo venter acervo tritici vallato liliis comparatur, quia regenerati fonte baptismatis, docentur bonis insudare operibus, et ad intuendam supernae claritatis gloriam semper iuhiare

« Duo ubera tua sicut duo hinnuli gemelli capreae. » Ubra Ecclesiae. sicut jam superius dictum est, sanctos doctores significant, qui parvulos quosque (hoc est, nuper in Christo regeneratos) lacte apertioris et facilioris doctrinae instruunt. Bene autem duo ubera dicuntur, quia de duobus populis, iudaico videlicet et gentili, fideles congregantur. et lacte spiritualis doctrinae aluntur. Hæc duo ubera sicut duo hinnuli capreae gemelli esse dicuntur. Duo hinnuli sunt duo Testamenta, quibus eorumdem doctorum omnis prædicatio subsistit, quorum Testamentorum unus est auctor et promulgator Christus, juxta quod Salomon dicit: Verba sapientium quasi stimuli, et quasi clavi in altum defixi, quae data sunt a pastore uno, Christo videlicet. Caprea enim recte Christum significat, quia et intuitu et velocitate cæteris animantibus præeminet, et mundum est animal unguam dividens et ruminans. Tales enim sunt membra Christi, doctores videlicet, intuitu scientiæ insignes, et ea velocitate terrena deserentes, atque ad caelestia festinantes. Dividens unguam, id est habens boni et mali discretionem; et ruminans, hoc est sedula memoria præcepta Dei meditans.

« Collum tuum sicut turris eburnea. » Doctores sancti, qui designantur per ubera, ipsi designantur et per collum. Nam per arterias colli vox egreditur, et colli ministerio cæteris membris vitalia alimenta ministrantur. Sic sancti doctores et verba vitæ populis annuntiant, et alimento doctrinae caelestis eos nutriunt. Collum ergo Ecclesiae turri eburneae comparatur, quia sancti doctores ejusdem Ecclesiae et pulchritudinem et robur præstant. Pulchritudinem quidem, quae per candorem eboris designatur, caste et sincere vivendo. Robur vero præstant, quod significatur per turrim, quando eandem Ecclesiam contra tentationes diaboli vel impetus hæreticorum

muniant. « Oculi tui sicut piscinae in Hesebon, quae sunt in porta filiae multitudinis. » Id est, ipsi doctores, qui per collum designati sunt, designantur et per oculos. Ipsi enim oculi universo corpori Ecclesiae provident, et iter quod ingredi debeant, ostendunt. Hi oculi Ecclesiae comparantur piscinis Hesebon in porta civitatis, quia sancti doctores populos in Christum credentes vitali lavacro abluunt, et salutaris doctrinae potu reficiunt. Filia autem multitudinis vocatur Hesebon juxta litteram, ob multitudinem confluentium inibi populorum. Sic et sancta Ecclesia recte dicitur filia multitudinis, quia numerositatem quotidie colligit gentium. Hesebon autem interpretatur cingulum mœroris. Oculi ergo Ecclesiae piscinis Hesebon comparantur, quia sancti doctores, neglectis caducis sæculi gaudiis, cingulo mœroris se constringunt, quia caste et sobrie viventes in hoc sæculo, et pro suis erratibus deflent, quatenus in præsentibus lugentes, ad vera æternaque possint pervenire gaudia. In porta autem Hesebon hæc piscinae esse dicuntur, quia nullus Ecclesiam ingredi valet, nisi prius aqua baptismatis abluatur, et nisi fonte salutaris doctrinae potetur. Hoc etiam significabat labrum æneum, quod Salomon in porticu templi posuerat, ut sacerdotes ingressuri templum, et hostias immolaturi, ibi corpora abluerent.

« Nasus tuus sicut turris Libani, quae respicit contra Damascum. » Quia naso fetores et bonos odores discernimus, recte per nasum Ecclesiae iidem sancti doctores intelliguntur. Ipsi enim sagaciter discernere noverunt inter fragilitatem catholicae fidei doctrinam et letiferum hæretici corporis fetorem. Nam et in divinis charismatibus, quae per Spiritum sanctum distribuuntur, dicitur: Alii datur per Spiritum discretio spirituum. Nasus ergo Ecclesiae turri Libani comparatur, quia sancti doctores et summum locum in Ecclesia tenent, ac veluti in Libano monte consistunt, et defendunt Ecclesiam a malignorum spirituum incursibus. Hæc turris contra Damascum esse dicitur. Damascus metropolis civitas est Syriae, quae quondam contra filios Israel, utpote fortissimos et crudelissimos reges habens, dimicabat. Interpretatur autem Damascus, sanguinis potus, vel sanguinis oculus. Ferunt ibi Abel interfectum, ideoque significat potestates hujus sæculi, quae sanguinis potum sitiunt, quia voluptatibus et illecebris carnis et sanguinis delectantur. Significat etiam aerias potestates, quae animarum nostrarum cruorem sitiunt. Contra Damascum ergo est hæc turris, quia hæc Ecclesia semper diabolo et membris illius, adjutorio Christi munita, resistit.

« Caput tuum ut Carmelus. » Caput ergo Ecclesiae principalitas mentis fidelium intelligitur: nam sicut capite membra reguntur cætera, ita mente cogitationes disponuntur. Bene autem caput Ecclesiae Carmelo comparatur. Carmelus enim, qui et Carmel dicitur, interpretatur cognitio vel scientia circumcisionis. Ergo caput Ecclesiae Carmelo assimilatur, quia novit circumcisionem aliquando corporaliter

celebratam, nunc se spiritualiter observare debere, juxta quod Propheta dicit: « Circumcidimini Domino in cordibus vestris. » Hanc sententiam circumcisionis non habuerunt Judæi, ideoque reprehenduntur a beato Stephano protomartyre dicente: « Dura cervice et incircumcisis cordibus et auribus, semper Spiritui sancto restitistis. » In libro quoque Regum legitur quod Elias in montem Carmeli ascenderit, et ibi orando aridam terram cœlestibus pluviis irrigaverit, post longam trium annorum et semis siccitatem. Quæ historia pulchram redolet allegoriam. Nam Elias, qui interpretatur Deus meus Dominus, Christum significat. Qui cum sit Deus et Dominus omnium et totius creaturæ, specialiter suus, id est proprius, est Deus et Dominus Ecclesiæ. Hic in Carmelum ascendit, quando per gratiam suam mentes fidelium suorum conscendit, et per eos arenti mundo gratiarum suarum pluvias tribuit. Recte ergo (ut dictum est) caput Ecclesiæ Carmelo monti comparatur, quia mens sanctorum conversatione sublimis est, et Christo in se ascensum præbet per profectum virtutum.

« Et comæ capitis tui ut purpura regis vincta canalibus. » Si per caput Ecclesiæ mens accipitur, per comas capitis cogitationes mentis debemus accipere, quæ assidue de illa prodeunt. Purpureus vero color, qui sanguinis habet speciem, mysterium Dominicæ passionis significat. Juxta litteram quod dicit, « purpura regis vincta canalibus. » significat lanam jam purpureo colore confectam et necdum in fila deductam, sed adhuc in canalibus constitutam, quas Græci Βάτια vocant, in quibus sanguis conchyliorum solet defluere, et lanam in purpureum vertere colorem. Mystice canales istæ humilitatem sanctorum significant, in quibus æterni regis purpura tingitur, cum sancti quique humilitatem sui Redemptoris imitando, passionum illius conformes fieri satagunt, quatenus in purpuræ dignitatem vertantur; id est, laborantes pro Christo, mereantur regnare cum Christo. Vincta autem hæc purpura esse dicitur, quia sanctorum præcordia fixa sunt et stabilita in timore et amore Redemptoris sui, nec unquam a charitate ejus separari possunt.

« Quam pulchra es et quam decora, charissima, in deliciis. » Quam pulchra es, scilicet in fide, et decora in operatione, charissima in deliciis. Supra dictum est de Ecclesia: « Pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata; » hic vero dicitur, « Pulchra et decora, charissima in deliciis; » quæ quasi contraria esse videntur. Nam ordinatam esse velut castrorum aciem, et esse in deliciis, repugnat, quia deliciæ fortitudinem militum solent enervare. Sed sancta Ecclesia utrumque agit. Ordinata est velut castrorum acies, quia infidelibus hæreticis resistit, et malignos spiritus sua sanctitate et perfectione terret. In deliciis etiam est, quia suavitatem supernæ dulcedinis assidue palato mentis degustat, et inter pressuras hujus sæculi illas adipisci desiderat et continue illis satiari. Unde me-

rito illa quæ talis est, sponso suo Christo charissima esse dicitur.

« Statura tua assimilata est palma. » Statura Ecclesiæ est perfecta ejus rectitudo. Neque enim ad vitia incurvatur, sed recta et immobilis persistit. Unde Psalmista expectantium voce dicebat: « Incurvatus sum et humiliatus usquequaque. » Et propheta sub specie Hierusalem peccanti animæ de malignis spiritibus dicit: « Quia humiliaverunt te, et dixerunt animæ tuæ, Incurvare ut transeamus. » At contra sancta Ecclesia recta stat, nec unquam incurvari consentit, audiens ab Apostolo: « Vigilate, state in fide, viriliter agite et confortamini, et omnia vestra in charitate fiant. » Et Dominus filiis Israel loquitur: « Ego sum Dominus Deus vester, qui eripui vos de Bergastulo Ægyptiorum, ut incederetis recte. » Statura ergo Ecclesiæ palmæ assimilatur, quæ in omnibus quæ agit semper in memoria supernam retinet remunerationem. Palma enim victricem ornat manum, et ideo significat præmium illud quod victoribus sanctis in cœlestibus est dandum. « Et ubera tua botris. » Ubera Ecclesiæ (ut superius dictum est) sunt doctores sancti, qui lacte simplicis doctrinæ regeneratos in Christo nutriunt. Sed hæc ubera botris assimilantur, quando iidem doctores perfectis perfectiora denuntiant, sicut Apostolus loquens simplicioribus, dicebat: « Non potui vobis loqui tanquam spiritualibus, sed tanquam carnalibus; tanquam parvulis in Christo lac potum vobis dedi, non escam. » Ecce ubera lactis plena. Quæ ubera in botros sunt versa, cum diceret: « Nos prædicamus Christum Dei virtutem et Dei sapientiam, et loquimur sapientiam inter perfectos. »

« Dixi, ascendam in palmam, apprehendam fructus ejus. » Ut ostenderetur omnis hæc excellentia et magnitudo donorum Ecclesiæ de Dei gratia venire, introducitur idem sponsus dicens: « Ascendam in palmam. » Quasi diceret: Inde habes ubera ad nutriendos parvulos, unde habes botros, quibus perfectioribus perfectiorem propines doctrinam, quia ego mea gratia in te ascendi, et hanc tibi perfectionem concessi. « Ascendam (inquit) in palmam. » Palma Ecclesiam significat, vel etiam animam cujuscunque fidelis, qui memor est Domini Dei sui qui dicit: Confidite, ego vici mundum. Ipsa quoque omnium vitiorum et iniquitatis victrix esse studet. Bene autem in palmam hic ascendisse dicitur, cum superius in hortum descendisse legatur. Dixit enim Ecclesia: « Dilectus meus descendit in hortum suum. » Idem est hortus quod et palma, videlicet una eademque Ecclesia. Sed in eam Dominus descendit, et ad eam ascendit. Descendit in eam, copiam suæ gratiæ illi de cœlestibus mittendo; ascendit ad illam, dona sua in ea incrementando, eamque quibusdam profectibus veluti quibusdam gradibus ad celsiora sublevando. Sed et hoc de natura palmæ est sciendum, quod in inferioribus aspera est, in superioribus pulcherrima decore foliorum et pulchritudine fructuum. Sic et sancta Ecclesia in inferioribus

asperitatem laborum et passionum sustinet pro Christo : in superioribus vero, hoc est in cœlestibus, pulchritudinem et suavitatem expectat præmiorum. Potest et per palmam arbor Dominicæ crucis exprimi, in quam Redemptor noster pro humani generis redemptione ascendit, et in qua hostem humani generis superavit. Ait ergo : « Dixi, ascendam in palmam ; » id est, per meos prophetas locutus sum, et promisi me ad passionem venturum, et meam Ecclesiam redempturum. « Apprehendam (inquit) fructus ejus ; » id est fructus bonorum operum et laborum, quibus Ecclesia desudat remunerando ; vel etiam secundum meum sensum, quo per palmam crux intelligitur. « Apprehendam fructus, » id est, impleto triumpho passionis, veniam ad gloriam resurrectionis, et apostolis meis spiritualia dona concedam. « Et erunt ubera tua sicut botri vineæ. » Hoc superius jam expositum est : nam ubera Ecclesiæ doctores sunt, cum parvulos simplici doctrina nutriunt ; sed botri vineæ efficiuntur, cum perfectioribus sublimia quæque annuntiant. Nam beatus Paulus uno eodemque tempore ubera et botros habuit, quando de Christo loquens dixit : « Quorum patres, et ex quibus Christus. » Ecce ubera, id est simplex de Christo prædicatio. Sed hæc ubera in suavissimum et fortissimum vinum conversu sunt, cum subjunxit : Qui est Deus benedictus in sæcula.

« Et odor oris tui sicut malorum. Guttur tuum sicut vinum optimum. » Os et odor Ecclesiæ, est præsens ejus prædicatio, quæ fama vel scripto ad absentes ejus pervenit. Guttur vero est vox ipsa prædicatoris, quæ in præsentia auditur. Odor ergo oris Ecclesiæ odoribus malorum comparatur, quia ipsa fama prædicationis plena est suavitatis et gratiæ. Guttur vero vino optimo assimilatur, quia ipsa vox prædicantium magnam in se virtutem auditoribus ostendebat. Quod vero malorum odor in novitate est, vini vero in vetustate, significat prædicationem Ecclesiæ et in sui novitate, et etiam in sui perfectione omnem habere suavitatem et gratiam. « Dignum dilecto meo ad potandum, labiisque et dentibus illius ruminandum. » Vox Ecclesiæ est. Quæ audiens se laudari a sponso, gratulabunda respondet : « Dignum dilecto meo ad potandum. » Ac si diceret : Sponsus meus guttur meum vino optimo comparavit, et illud vinum dignum est ad potandum ipso dilecto meo, hoc est prædicatio evangelica, quam in ore meo posuit, per ipsum, et non per alium annuntiari debet in mundo. Neque enim per alium decebat mysteria regni cœlestis prædicari in mundo, quam per mediatorem Dei et hominum. « Et labiis (inquit) et dentibus illius ruminandum. » Labia et dentes sponsi, ut supra dictum est, doctores sancti sunt. Illud ergo vinum optimum ruminandum est labiis et dentibus sponsi, quia prædicatio evangelica a doctoribus tractanda et exponenda est. Nec absurdum est, quod cum vinum potetur, et non ruminetur, hic tamen dicitur labiis et dentibus ruminandum, quod magis ad cibum

quam ad potum pertinet. Nam sancti doctores vinum spirituale ruminant, quando præcepta evangelica diligenter exquirunt, et crebra meditatione investigant atque invicem conferunt.

« Ego dilecto meo, et ad me conversio ejus. » « Ego dilecto meo, » subaudis obsequium justitiæ et devotionis impendo : illi, et non alteri fidem et servitatem meam promitto. « Et ad me conversio ejus, » ut me in præsentia inter labores et ærumnas hujus vitæ tueatur, et in futuro ad gaudia vitæ cœlestis inducat. Potest etiam hæc esse vox Synagogæ ex persona sanctorum Patrum, adventum Christi desiderantium. Ac si diceret : Scio (inquit) illum spirituali præsentia mihi semper adesse, et ideo ego dilecto meo omni devotione famulari cupio, sed tandem « ad me conversio ejus, » quia opto ut tandem, sicut promisit, in mea substantia mihi appareat. Nam dixerat supra sponsus : « Ascendam in palmam ; » id est, promiserat se in carne venturum, et pro humano genere passurum, et inde gratulabunda dicebat, « Ego dilecto meo, et ad me fit conversio ejus ; » id est, credo illum hominem venturum, et in mea substantia hominem mundo manifestandum.

« Veni, dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis. » Ejusdem Synagogæ vox est, « Veni, dilecte mi, » id est, appare per assumptum hominem. Tale est et illud Psalmistæ, « Excita potentiam tuam et veni ; » et Isaïæ, « Utinam dirumperes cœlos, et venires. » « Egrediamur in agrum. » Ager, mundus iste est. « Egrediamur (inquit) in agrum, » id est, prædicemus mundo. « Commoremur in villis, » hoc est, ipsis quoque paganis fidem tuam annuntiemus. Nemo nescit paganos a villa dictos, quia πᾶγος Græce, villa dicitur Latine. Inde pagani dicti, quia longe sunt a civitate Dei. Potest et vox Ecclesiæ esse, « Veni, dilecte mi. » Ac si diceret : Jam mysterio ascensionis assumptum hominem ad cœlos sublevasti, sed veni, divinæ majestatis præsentia me sæpius visitando. « Egrediamur in agrum. » Eodem sensu quo et superius, Prædicemus tuæ incarnationis fidem mundo. « Commoremur in villis ; » id est, etiam ignorantibus te paganis tuam fidem annuntiemus, nec in transitu, sed commoremur tibi, donec illos ex paganis catholicos, ex alienis tibi proprios faciamus.

« Mane surgamus ad vineas. » Mane exortus est novæ gratiæ, quando videlicet, transeuntibus tenebris infidelitatis, Evangelium mundo cœpit prædicari. « Videamus si floruit vinea. » Hoc est, inspiciamus Ecclesiam, si jam prima fidei rudimenta suscepit. « Si flores fructus parturiunt. » Inspiciamus etiam si flores parturiunt fructum, id est, si illi qui jam in Christum crediderunt, idonei sunt ad bene operandum. Nam flores emittit Ecclesia, cum primum fideles ad fidem veniunt. Flores vero fructus parturiunt, cum jam ipsa fide et dilectione bene operatur, ne ipsa fides otiosa sit, vel mortua sine operibus ; nam, ut Jacobus dicit, « fides sine operibus mortua est. »

« Si floruerunt mala punica. » Mala punica (ut supra dictum est) rubicundum vel sanguineum habent corticem, et ideo significant passionem Domini, vel membrorum ipsius. Dicit ergo, « Si floruerunt mala punica, » hoc est, si sancti qui jam fide et opere perfecti sunt, idonei etiam sint imitari passionem Christi et pati pro illo. Mala punica erant illi quibus Apostolus dicebat : « Vobis datum est non solum posse, verum etiam ut pro illo patiamini. » « Ibi dabo tibi ubera mea. » Ubera Ecclesiae doctores sunt, qui fideles primum ad fidem erudiunt. Cum (inquit) ad vineas exierimus, ibi dabo tibi, o sponse, ubera mea, hoc est tibi filios generabo. Unde adhuc subditur :

« Mandragoræ dederunt odorem in portis nostris. » Mandragora herba est aromatica, cujus radix similitudinem habet humani corporis. Poma ejus optimi sunt odoris, in similitudinem pomi Matiani ^a, quod nostri terræ malum vocant. Hæc herba rebus medicinalibus aptissima est. Nam ferunt eos qui incommodo vigiliarum laborant, haustu hujus pomi relevari, et posse dormire. Item ferunt eos qui ob curam secandi sunt, si exteriorem hujus pomi corticem biberint, non sentire sectionem vel adustionem ^b. Quæ omnia si quis mystice disquirere voluerit, spirituales sensus et Ecclesiae convenientes ibi inveniet. Dicit ergo, « Mandragoræ dederunt odorem in portis nostris. » Portæ Ecclesiae sunt apostoli et eorum successores, quia nemo civitatem Dei (id est Ecclesiam) intrat, nisi per sanctos doctores aqua baptismatis regeneratus et vitali doctrina instructus fuerit. De his portis Psalmista dicebat : « Diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Jacob » Mandragoræ autem fragrantiam virtutum designant. In portis ergo Ecclesiae mandragoræ odorem dederunt, quando apostoli vel successores eorum famam suavissimæ opinionis et odorem virtutum longe lateque sparserunt. Ideoque invitat sponsum suum ut veniat, quia jam nomen ejus longe lateque per apostolos annuntiatur, et odor prædicationis Christi longe lateque dispergitur. « Omnia poma nova et vetera, dilecte mi, servavi tibi. » Id est, præcepta vel promissa Veteris Testamenti et Novi servavi tibi, o dilecte mi. Sciebat enim omnia quæ in Veteri Testamento annuntiata sunt, non nisi per Christum et in Christo posse compleri. Ideoque dicebat, Tibi servavi poma nova et vetera, hoc est, te exspecto, ut per te impleantur in Novo Testamento quæ prædicta sunt in Veteri. Unde et in passione sua jam pendens in cruce, cum gustasset acetum, dixit : « Consummatum est. » Et post resurrectionem apostolis : Necessè est impleri omnia quæ scripta sunt in lege et prophetis et psalmis de me. Possunt etiam poma nova

^a Poma Matiana Romæ Maximo in honore fuisse, advecta e quodam pago, in Alpibus sito prope Aquileiam, testatur Athenæus lib. III, cap. 7. Et hinc memorantur veteribus non semel, ut Columellæ libro v, cap. 10, 19, et Macrobius lib. II, cap. 15, ubi de diversis malorum et pirorum generibus agit; eaque a Cajo vel Cneo Matio nomen habere indicat

A et vetera justorum personæ intelligi, qui vel in Veteri vel in Novo Testamento fuerunt. Dicit ergo Ecclesia, Servavi tibi nova et vetera, id est, justos qui in Veteri Testamento præcesserunt, vel in Novo subsecuti sunt, tibi servavi, ut per te laborum suorum præmia perciperent. Nullus enim justorum regnum cælorum intrare valuit, nisi per Christum : quia ipse primus ascendit, et sequentibus suis membrum cælum aperuit.

CAPUT VIII.

« Quis mihi det te fratrem meum sugentem ubera matris meæ? » Ex his verbis intelligitur totum hoc carmen divinum esse et spirituale, et nihil in se quod juxta litteram intelligi possit, habere. Quæ enim unquam amatrix hoc optavit ut is quem diligit, parvulus efficiatur, et ejus frater, et in infantem versus sugat ubera matris suæ? Est ergo vox illius Ecclesiae, quæ adventum Christi præcessit, quam Synagogam (id est congregationem) appellamus. « Quis (inquit) mihi det te fratrem meum sugentem ubera matris meæ? » Et est sensus, Tu qui modo es in sinu Patris, quis det ut homo efficiaris, et participes ac consors meæ naturæ existens, frater meus appelleris? Nam ipse se fratrem apostolorum vocare dignatus est, dicens per Psalmistam : « Narrabo nomen tuum fratribus meis. » Et post resurrectionem mulieribus, « Ite, inquit, nuntiate fratribus meis. » « Sugentem ubera matris meæ. » inquit, hoc est, impletem omnia quæ naturæ humanæ conveniunt, excepto peccato. Nam mater Synagogæ in hoc loco ipsa humana natura intelligitur, de qua ipsa Synagoga exorta est. « Sugentem (inquit) ubera matris meæ, » id est, sustentem omnia quæ humanæ fragilitati competunt. « Ut inveniam te foris. » Hoc est, ut hominem factum in aperto videam. Quasi enim intus erat Deus, cum jam in sinu majestatis paternæ lateret, sed foris inventus est, quando homo factus sobolem vilem se hominibus præbuit, et incomprehensibilis voluit comprehendere. « Et deosculer te. » Et deosculer te, inquit, id est, manifesta te aspiciam visione, quem nunc tantum in fidei teneo osculo, quod initio hujus carminis optavit, dicens : « Osculetur me osculo oris sui, » id est, per semetipsum jam veniat ut mihi appareat. Quasi enim per prophetas osculabatur Ecclesiam dilectus, cum adventum suum per eos repromitteret. Optat ergo ut per seipsum venientiam illam osculetur, hoc est in carne sua præsentiam exhibeat. « Et jam me nemo despiciat. » Quasi enim despecta erat ante Synagoga quam Christus veniret, quia jam legalibus observationibus dedita, sub typo et figura, et non in veritate adventum Christi

Plinius lib. xv, cap. 14; quem ex equestri ordine, Augusti amicum, et arborum serendarum studiosissimum fuisse tradit lib. xii, cap. 2. EPIR.

^b Ex his patet, ut tradunt etiam alii, jam mediæ ævo chirurgos in exsectione membrorum vel cauterisatione vulnerum somniferis plantarum succis patientem sopire solitos, sic doloris inscium. EDIR.

prædicabat. At postquam Jesus apparuit, et adventus sui gratia mundum lustravit, jam nemo despexit eam, quinimo terribilis ut castrorum acies hostibus suis fuit, quia per universum mundum Christum prædicavit, et mundanum imperium sibi subdidit. Nec mirum videri debet si nunc Ecclesiam Synagogam dicimus. Una est enim Ecclesia in præcedentibus et in sequentibus Patribus.

« Apprehendam te, et ducam te in domum matris meæ. » O dilecte, per fidem et charitatem tibi adhærendo, ducam te in domum matris meæ. Mater Ecclesiæ, hoc loco cœlestis Hierusalem intelligitur, de qua Paulus dicit : Illa autem quæ sursum est Hierusalem, libera est, quæ est mater nostra. « Ducam te (inquit) in domum matris meæ, » id est, prosequar te revertentem in cœlum, post actum incarnationis tuæ et passionis mysterium. Ducam autem te, inquit, pro eo quod est, deducam et prosequar, quia ascendentem Dominum in cœlos apostoli oculis deduxerunt, et quousque eum nubes suscepit, pio aspectu prosecuti sunt, donec angeli assistentes dixerunt : « Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cœlum ? Hic Jesus qui assumptus est a vobis in cœlum, sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in cœlum. » « Ibi me docebis. » Hoc ad superiora refertur, ubi dicitur : « Inveniam te foris. » Cum (inquit) te foris invenero, hoc est, cum te in assumpta carne aspexero, ibi docebis me, quia ad omnia quæ interrogare voluero, respondebis. Nam sæpe etiam volentes interrogare apostolos Dominus præveniebat, eosque instruebat. Potest et ad hunc locum jungi, ubi dicit : « Ducam te in domum matris meæ, ibi me docebis. » Cum (inquit) cœlo receptus fueris, et me quoque in cœlum tecum assumpseris, ibi me docebis, et in omnem veritatem induces, quod impossibile est homini in præsentia vita posse consequi ; hinc est quod Dominus repromittit apostolis, dicens : « Venit hora, cum jam non in proverbii loquar vobis, sed palam de Patre annuntiabo vobis. » Ergo ibi me docebis, id est, te et Patrem mihi aperta visione revelabis, hoc est, divinitatem tuam mihi facie ad faciem ostendes. « Et dabo tibi poculum ex vino condito. » Per vinum fervor charitatis et dilectionis intelligitur. Dabo (inquit) tibi vinum, hoc est, ostendam quam ferventissima charitate te diligam. Et hoc vinum non simplex erit, sed conditum, bonis videlicet operibus et virtutibus. Nam amor Dei, sicut beatus Gregorius dicit, nunquam est otiosus, operatur magna si est. Si enim operari renuit, amor non est. Vinum enim conditum est dilectio cum operatione. Unde et Dominus in Evangelio : « Si quis diligit me, sermonem meum servabit. » Probatio dilectionis exhibitio est operis. « Et mustum malorum granatorum meorum. » Malum granatum idem est quod et malum Punicum. Dicitur autem malum granatum, eo quod multitudine granorum sit plenum. Malum Punicum, eo quod in Africa plurimum abundat. Punica enim ipsa est Africa. Habet autem

A corticem sanguinei coloris, et ideo (ut sæpè dictum est) figuram tenet Dominicæ passionis. Mustus enim malorum granatorum est dilectio sanctorum martyrum, qui intantum Deum dilexerunt, ut pro illo mori non dubitarent. Et bene mustum dicitur, non aliud quodlibet poculum, quia mustum ferventissimum est, ita ut in nimio fervore omnem sordem ex se excoquat et purget. Dabit ergo Ecclesia dilecto mustum granatorum suorum, id est, ostendet in passionibus sanctorum martyrum quanta charitate Christus diligatur.

« Læva ejus sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me. » Per lævam (ut beatus Gregorius dicit) omnia prospera præsentis vitæ accipiuntur ; per dexteram vero futura beata vita in cœlis accipitur. Lævam ergo sponsi Ecclesia sub capite habet et dextera ejus illam amplexatur, quia quæcunque prospera præsentis sæculi blandiuntur, pro nihilo deputat, cuncta quæ temporaliter arripient despicit ; et dum ad solam supernæ beatitudinis visionem tendit, illam solummodo amplexari desiderat.

« Adjuro vos, filiæ Hierusalem, ne suscitatis, neque evigilare faciatis dilectam donec ipsa velit. » Habet Ecclesia quosdam in se qui baptismo Christi sunt renati, et nomine Christianitatis titulati, moribus tamen et conversatione sæculo serviunt, et Ecclesiam suavissima sopitam quiete inquietare, atque ad perferendos tumultus excitare nituntur. Hi ergo propter gratiam mysteriorum Christi, quæ perceperunt, filiæ Hierusalem appellantur in hoc loco, cum tamen moribus contraria agant. Et adjurat eos sponsus ne suscitent vel evigilare faciant dilectam, hoc est, ne illam in somno dulcissimæ quietis positam, hoc est, in contemplatione sui Conditoris sua inquietudine excitent, et ad sollicitudines et curas sæculi evigilare compellant. « Donec ipsa velit ; » hoc est, donec peracto officio debitæ servitutis, qua in psalmis, hymnis et cantibus spiritualibus Deo famulatur, admoneatur iterum cura corporeæ fragilitatis ad usum sæculi redire

« Quæ est ista quæ ascendit de deserto, deliciis affluens, innixa super dilectum meum ? » Vox Synagogæ, admirantis Ecclesiam de gentibus congregatam. Quæ est, inquit, id est qualis est, quanti meriti, quæ ascendit de deserto ? Derelicta enim fuerat a Deo per idololatriam et veritatis ignorantiam. Ascendebat ergo virtutum gradibus de deserto, hoc est de errore infidelitatis, in quo ad tempus derelicta fuerat. « Deliciis affluens, » id est virtutibus abundans. « Innixa (inquit) super dilectum meum, » id est, fiducialiter agens in Christo, et omnes virtutes suas et cuncta bona ad ejus gratiam referens, sciebat se nihil suis viribus boni implere posse, ideoque cum Apostolo dicens : « Gratia Dei sum id quod sum. » Et notandum quod dicit. Super dilectum meum. Nam Synagoga solam putabat se habere cognitionem Dei, cæteris gentibus in ignorantia

destitutis. « Notus enim, » ut ait Psalmista. « in Judæa Deus, in Israel magnum nomen ejus. » Sed ita miranti respondet Synagogæ ipsius sponsus et dilectus quod sequitur.

« Sub arbore malo suscitavi te. » Arborem malum, crucem Dominicam debemus accipere, de qua arbore suscitata est Synagoga, quia ipsa a prævaricatione originalis peccati et potestate diaboli per crucem Christi redempta est, ibi suscitata est quæ peccatis mortua erat. Et bene arborem mali dicit. Nam, ut supra dictum est, huic arbori Christum comparavit, dicens : « Sicut malum inter ligna silvarum, sic dilectus meus inter filios. » « Ibi corrupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua. » Matrem et genitricem Synagogæ, majorem et principaliorum Judaicæ plebis patrem dicit, quales erant Scribæ et Pharisei, qui Christum Pilato tradiderunt, qui reliquam plebem tanquam mater et genitrix regere debebant et erudire, et quales erant illi qui suadentibus illis principibus, improbe acclamabant : « Crucifige, crucifige eum. » Hæc ergo mater Synagogæ sub arbore malo corrupta est et violata, quando se suosque posteros crudeli maledictione constrinxit, dicens : « Sanguis ejus super nos et super filios nostros : » nam et isti sub cruce Christi erant. licet non fide et devotione, tamen crudeles vindictæ sibi et suis posteris imprecatione.

« Pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum. » Quia (inquit) sub arbore malo suscitavi te, hoc est, quia passione mea in cruce te redemi, pone me ut signaculum super cor tuum, hoc est, habeto me semper in memoria, et ne obliviscaris mei, quanta pro tua salute pertulerim. Pone me (inquit) ut signaculum super cor tuum per fidem, pone me ut signaculum super cor tuum per dignam operationem. Nam et nos quando aliquid in memoria habere volumus, signaculum digito vel brachio imponere solemus, ut illo admoniti, illius rei cujus curam habemus recordemur. Et nos ut signaculum super cor et brachium Christum ponere debemus, ut ejus memoriam semper habeamus, et ut recte in illum credentes, fidem ipsam bonis operibus exornemus. Quod si fecerimus, ipse quoque nos velut signaculum assumet, et nostri recordabitur, juxta quod Zorobabel duci Judææ repromittit : « Et ponam te sicut signaculum in conspectu meo. » Nam si nos beneficiorum ejus oblitifuerimus, nec ei dignas gratiarum actiones retulerimus, ipse quoque nostri obliviscetur, sicut de impio rege Jechonia filio Joachim dicitur : « Si fuerit annulus dexter in manu mea, inde evellam eum. » « Quia fortis est ut mors dilectio, dura ut inferus æmulatio. » Dilectio Christi fortis est ut mors. Sicut enim mors animam a corpore separat, et jam nihil concupiscere, nihil in præsentī vita homini licet ambire, ita dilectio Christi quem vere pervaserit, totum huic sæculo mortificat, et quasi insensibilem reddit, solumque pro Christo vivens, mundo mortuus est. Idem sensus est cum dicit : « Dura ut

inferus æmulatio. » Nam sicut inferus eos quos semel recipit nunquam restituit, sed semper retinet, ita verus Christi amor quem semel acceperit, nunquam dimittit; unde Apostolus dicit : « Quis nos separabit a charitate Christi? tribulatio? an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? » Sed et dilectio Christi hoc loco potest accipi, cujus dilectio fortis fuit ut mors, quia in tantum dilexit nos, ut pro nobis immortalis mortem susciperet. Dura fuit æmulatio ejus ut inferus, quia inferus nescit misereri aut a pœnis miserorum mitigari, sic et Christi dilectio non potuit a misericordia cessare, aut ullis improbitatibus persecutorum removeri ab amore humani generis. Quidam hoc quod dicitur, « Dura est ut inferus æmulatio, » ad Synagogam proprie referunt, quæ gentes æmulabatur, et invidabat saluti eorum. Monet ergo Christus hoc dicens, ut ab invidia cesset, et saluti Ecclesiæ congaudeat. « Lampades ejus, lampades ignis atque flammarum. » Id est, dilectionis lampades sunt lampades ignis atque flammarum. Lampades dilectionis præcordia sunt sanctorum, in quibus veluti in vasis dilectio habitat. Hæc ergo lampades, lampades quidem sunt ignis, quia in corde ardent per amorem; lampades vero flammarum, quia exterius lucent per operationem.

« Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam. » Aquæ et flumina sunt violentæ persecutorum minæ, vel etiam blandimenta, quibus sanctos a charitate Dei separare nituntur. De quibus Dominus in Evangelio dicit, de viro qui ædificavit domum suam supra petram : « Venerunt flumina, flaverunt venti, et impegerunt in domum illam, et non cecidit : fundata enim erat supra petram. » « Aquæ ergo multæ non poterunt extinguere charitatem, » quia nulla tribulatio, nulla angustia sanctos a charitate Dei separare valebit. « Si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione, quasi nihil despiciet eam » Hic versiculus non eget expositione. Nam nullius mundi substantiæ, nullæ opes comparatione dilectionis aliquid sunt. Legimus quidem sanctos sua dimisisse pro amore Christi, sed tamen nihil sibi videbantur dimittere in comparatione charitatis Christi, quem amabant. Unde Apostolus cum non solum terrenam substantiam, sed et paternas traditiones dimitteret pro Christo, dicebat : « Hæc omnia contemno et arbitror ut stercora, ut Christum lucrifaciam, » id est, ut amorem illius acquiram.

« Soror nostra parva est, et ubera non habet. Quid faciemus sorori nostræ in die quando alloquenda est? » Vox dilecti Synagogam alloquentis pro Ecclesia gentium. « Soror nostra, » inquit, id est gentium Ecclesia, « parva est, et ubera non habet; » et magna dignatione communicato cum Synagoga nomine dicit, « Soror nostra : » quia enim ex Judæis carnem assumpsit, ideo se quasi Synagogæ contemperat et exæquat. « Parva est (inquit) soror nostra. » Sicut alicujus hominis ætas descri-

bitur, sic et ætas describitur Ecclesiæ. Parva enim A erat Ecclesia adhuc de gentibus congregata, sub ipsis Domini et apostolorum temporibus, quia et parvitate credentium parva exsistebat; et ubera necdum habebat, id est nequaquam prædicando spirituales Deo filios honorare valebat. Dicit ergo quasi consilium Synagogæ requirens, « Quid faciemus sorori nostræ in die quando alloquenda est? » Allocutio Ecclesiæ est vel cum intrinsecus occulta inspiratione, vel exterius aperta prædicatione admonet Deus animam cujusque fidelis. Et est sensus: Quando per apostolos meos alloquar Ecclesiam de gentibus congregatam, quid faciemus? quomodo illi præcepta cœlestia commitemus? Utrum videlicet minima quæque præcepta illi commitemus, an quo major efficiatur, perfectiora illi secretorum cœlestium my- B steria trademus? Nam Deus omnipotens pro mensura et capacitate mentis humanæ temperat verbum prædicationis, considerans vires et capacitatem auditoris. Sed Synagoga tacente, ipse sponsus pro ea respondit:

« Si murus est, ædificemus super eum propugnacula argentea; si ostium est, compingamus illud tabulis cedrinis. » Si (inquit) soror nostra est murus, ædificemus super eum propugnacula argentea. Ac si dicat: Cum cœperint apostoli mei prædicare Ecclesiæ de gentibus congregatæ, si tales fuerint auditores qui merito perfectionis murus appellari possint, dum videlicet vel naturali ingenio præditi, vel philosophica eruditione præstantes, quasi alios defendere et munire possint vice muri, ædificemus C super hunc talem murum propugnacula argentea, id est, addamus illis eloquia divinarum Scripturarum. Nam, ut Psalmista dicit: « Eloquia Domini eloquia casta, argentum igne examinatum. » Si vero tales fuerint auditores qui nequaquam hostibus resistere possint, nec tela contra venientia repellere, sed fuerint vel ostium ut simplicia annuntiantes possint aliquos in Ecclesia et ad fidem adducere, quales sunt sacerdotes minoris gradus, qui baptizando in Ecclesia, et divinis mysteriis initiando homines in Ecclesiam introducunt, compingamus illud ostium tabulis cedrinis; id est, proponamus eis exempla præcedentium patrum, qui, veluti cedri, imputribilia videlicet ligna, id est immarcescibilia opera D habent, et veluti tabulæ scientiæ et charitatis latitudine diffusi sunt. Latitudo enim tabularum latitudinem cordis vel scientiæ significat, dicente Psalmista: « Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatares cor meum. » His ergo cedrinis tabulis, (id est sanctorum exemplis) compingamus illud ostium, ut videlicet illorum imitanda exempla aliis Ecclesiam introeundi veluti ostium januam aperiant.

« Ego murus, et ubera mea sicut turris. » Vox Ecclesiæ. Quæ cum audisset pro sua salute consulentem dilectum suum, ipsa læta respondit: « Ego sum murus, et ubera mea sicut turris. » Ego (inquit) murus, ego supra firmam petram fundata sum, et glutine divini charitatis solidata. Sive murus

sum, quia de vivis et electis lapidibus (hoc est sanctis) ædificata sum; et ubera mea sicut turris, quia tales intra me contineo, qui vice uberiorum alios nutrire possunt spirituali doctrina, et vice turris possunt alios defendere et munire, quique sicut turres in muro eminent, sic merito doctrinæ et conversationis inter reliquos membra mea præcellunt. Hoc autem non meis meritis, neque libertate mei arbitrii habeo, sed dono et gratiâ sponsi mei. « Ex quo facta sum coram eo quasi pacem reprens. » Id est, ex quo ille sanguinem suum pro me fudit, et repropitiando mihi Deum Patrem, dissolvit inimicitias quæ erant inter Deum et hominem, mihi que cœlestia pacificavit. Ex quo ergo hanc pacem reperi, murus esse et ubera vice turrium merui.

« Vineam fuit pacifico, » id est dilecto meo, qui est verus pacificus, quia per eum pacificata sunt omnia quæ sunt in cœlis et in terra. Unde, et à Propheta Pater futuri sæculi, princeps pacis appellatur, in cuius veri pacifici typo Salomon pacificus, auctor hujus carminis præcessit. Huic ergo fuit vinea, id est sancta Ecclesia. « In ea quæ habet populos. » Hoc dicit ut se de Ecclesia gentium, non de Synagoga, ostenderet canere. Nam Synagoga unius gentis fuit tantum. Ecclesia vero habet populos, quia omnes gentes intra capacissimum suum gremium capit et recipit. « Tradidit eam custodibus. » Custodes hujus vineæ (id est sanctæ Ecclesiæ) sunt prophetæ, apostoli apostolorumque successores. Sive etiam custodes hujus sæculi sunt angelicæ virtutes, quæ ab incursibus tentationum et dæmonum Ecclesiam custodiunt. « Vir affert pro fructu ejus mille argenteos. » Viros, fortes dicit et perfectos, nam vir a virtute dicitur. Fructus Ecclesiæ est cœlestis vitæ remuneratio, pro qua sancta Ecclesia in præsentem laborare non cessat. Mille autem argentei, quos pro fructu vir affert, significant omnia quæ in hoc mundo possideri possunt. Millenarius enim numerus pro summa perfectione et plenitudine ponitur. Vir ergo pro fructu hujus vineæ mille argenteos affert, quia sancti omnia sua relinquunt, et pauperibus erogant, ut fructum hujus vineæ (hoc est, supernam mercedem) consequantur. Tale est illud, quod Dominus in Evangelio dicit: « Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito in agro, quem qui invenit homo, abscondit, et præ gaudio illius vadit, et vendit omnia quæ habet, et emit agrum illum. »

« Vineam meam coram me est. » Vox sponsi. Tu (inquit) dicis quia vineam meam tradidisti custodibus, tamen vinea semper coram me est, quia licet eam custodibus meis commiserim, ego tamen semper curam illius habeo, nec pro illa semper sollicitus esse desisto, sed sum cum illa usque ad consummationem sæculi. « Mille tui pacifici, et ducenti his qui custodiunt fructus ejus. » Mille tui, subauditur argentei, quos pro vineæ dedisti fructu, pacifici tibi sunt. Quasi diceret: O anima fidelis, noli dæbis

esse pro æterna mercede, pro qua omnia tua dedi-
sti, quia mille argentei pacifici sunt tibi, id est,
manet te certa illa remuneratio, et verum inde fru-
ctum consecutura es. Et ducenti, subaudis argentei,
pacifici sunt his qui custodiunt fructus meos. Sicut
per millenarium plenitudo perfectionis, sic et per
centenarium summa perfectio designatur, quia cen-
tenarius de læva in dexteram transfertur. Ducenti
ergo argentei, qui est duplicatus centenarius, signifi-
cant eos qui doctrina et sancta operatione perfecti
sunt, qui juste et pie vivendo semetipsos custo-
diunt, et etiam prædicando alios convertunt. His
ergo talibus ducenti argentei sunt pacifici, quia du-
plicata in cœlis eis manet remuneratio. De quolibet
per Daniele dicitur: « Et qui ad justitiam eru-
diunt multos, fulgebunt quasi stellæ in perpetuas
æternitates. » Hos enim Apostolus dupliciter jubet
honorari, dicens: « Presbyteri qui in nobis sunt,
duplici honore digni habeantur, maxime qui præ-
sunt vobis, et laborant in verbo. »

« Quæ habitas in hortis, amici auscultant, fac
me audire vocem tuam. » Vox dilecti sponsam allo-
quentis: O Ecclesia, quæ habitas in hortis, id est,
quæ excolendis virtutum germinibus insistis. Hortus
etenim ipsa Ecclesia est, quam (ut superius dictum
est) crebro se promittit invisere. Ecclesia ergo in
hortis habitat, quia plantaria virtutum assidue nu-
trit, nec transitorie modicum recessura, ibi tugu-
rum ponit, sed fixa statione habitat. « Fac me, in-
quit, audire vocem tuam, » id est, prædica quibus
vales Evangelium, præcepta meæ legis simul et
promissum cœlestium præmiorum annuntia. Hoc
enim mihi jucundum et delectabile est, ut audiam
vocem tuam, hoc est ut audiam te verba salutis
æternæ annuntiantem. Sed « amici auscultant, »
id est, angelici spiritus vocem tuam audire dele-
ctant, quos tibi amicos feci effusione sanguinis mei,
quosque adjuutores et protectores contra malignos
spiritus institui. Sive amici, id est, justorum spiritus
auscultant, quos de tuo cœtu ad me in cœlestia as-
sumpsi. Ipse enim de tua prædicatione et fratrum
salute congaudent. Respondet confestim ipsa sponsa
dilecto suo:

« Fuge, dilecte mi, et assimulare capræ hinnu-
loque cervorum super montes aromatum. » Mira
responsio. Invitatur ad prædicandum, et ut sponsus

audiat vocem ejus, illa vero hortatur sponsum suum
ut fugiat. Sed magna est mysterii consequentia.
Nam quia superius prædicta fuerat Christi nativi-
tas, cum dixit: « Quis det te fratrem meum sugen-
tem ubera. » Prædicta enim fuerat ejus passio, ubi
dictum est: « Sub arbore malo suscitavi te, » nunc
consequenter hortatur sponsum ut fugiat, hoc est
velocissime per ascensionem ad Patrem redeat. Et
est sensus: Jubes me prædicare? vis vocem meam
audire? fuge, dilecte mi, id est, impleto incarna-
tionis tuæ et passionis mysterio, revertere ad cœ-
lum, ut non jam te sicut hominem, sed sicut Deum
super omnia cogitare incipiam. Tunc enim audies
vocem meam, quia tunc te liberius omni mundo præ-
dicabo. Et hoc est quod Dominus in Evangelio di-
cit: « Ego veritatem dico vobis, expedit vobis ut
ego vadam. » Expediebat enim apostolis et omni
Ecclesiæ ut Christus rediret, et præsentiam corpo-
ralem absentaret, quia dum in corpore præsens erat,
non poterant eum spiritu aliter amare, non poterant
eum quem hominem cernebant, ut Deum invisibi-
lem et ubique præsentem cogitare. At postquam
ipse cœlos ascendit, cœpit eum Ecclesia spiritualiter
diligere, et sic jam Deum cogitare et prædicare. Et
hoc est quod Apostolus dicit: « Et si noveramus
Christum secundum carnem, sed nunc jam non no-
vimus. » Ergo, dilecte mi, si vis ita me te prædi-
care, fuge (id est recede) ad cœlestia, et qui fuisti
comprehensibilis per humanitatem, efficere incom-
prehensibilis per divinitatem, verumtamen ne me
in præsentem sine tua visitatione deseras, sed dignare
me crebra tua visitatione requirere, mihi que te
sæpius videndum præbere. Et hoc est quod dicit:
« Similis esto capræ hinnuloque cervorum super
montes aromatum. » Sicut (inquit) capræ et hinnuli
cervorum indomita animalia humanum consortium
refugiunt, et tamen crebrius in montibus videntur,
sic et tu post tuam ascensionem, licet invisibilis,
dignare mihi tamen sæpius dono tuæ gratiæ appa-
rere, et hoc super montes aromatum. Montes aro-
matum sancti Dei sunt, excellentia sanctæ conver-
sationis cœlo proximi, et odore ac fama virtutum
longe lateque fragrantis. Hinc Apostolus de se sui-
que similibus dicit: « Nostra conversatio in cœlis
est. » Et alibi: « Christi bonus odor sumus in omni
loco. »